

Obraz pánve — klíčová sdělení

Analýza střetů, potenciálů
a bariér územního rozvoje
mostecké pánevní oblasti

Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje

Spolufinancováno
Evropskou unií

TCÚK Transformační centrum
Ústeckého kraje

RRAÚK Regionální
rozvojová agentura
Ústeckého kraje

Fotografie na titulní straně

Plaviště popílku Venuše / foto Michal Porteš

Zpracovatel:

Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje, a. s.

IČ: 60279524

<https://rrauk.cz/tcuk>

info@rrauk.cz

V rámci projektu **Transformační centrum Ústeckého kraje,**

pilíř Komplexní revitalizace území po těžbě

Ústí nad Labem

9/2025

Vedoucí obsahu pilíře Komplexní revitalizace území po těžbě

Dipl.-Ing. Eva Němcová

T / +420 733 256 276

E / nemcova@rra.cz

Hlavní editor a koncepční garant publikace

Dipl.-Ing. Eva Němcová

Autorský tým RRA ÚK

Kapitola *Plánování rozvoje území*

Ing. arch. Jan Harciník, doc. Ing. arch. Veronika Šindlerová, Ph.D.,

Ing. Markéta Hendrychová, Ph.D.

Kapitola *Fyzické prostředí*

Mgr. Michal Porteš, Ing. Markéta Hendrychová, Ph.D.

Kapitola *Rekultivace*

Ing. Markéta Hendrychová, Ph.D., Mgr. Michal Porteš, Ing. arch. Daniel Parachin

a resocializace lomů a výsypek

Kapitola *Infrastruktura a průmysl*

Ing. arch. Jana Kubánková, Ing. arch. Daniel Parachin, Mgr. Petr Havej

Kapitola *Kvalita místa pro život*

Ing. arch. Jana Kubánková, Ing. arch. Jan Kuták

Kapitola *Pohledem aktérů*

Mgr. Martina Hutárová, Mgr. Linda Kovářová, Ph.D.

Editace SWOT analýzy

Mgr. Petr Havej

Grafická úprava

MgA. Veronika Tilšerová, Ing. arch. Daniel Parachin

Jazyková korektura

Mgr. Sabina Straková

Copyright a licence k užití

Všechna práva vyhrazena © RRA ÚK, 2025

Obsah dokumentu je volně dostupný pro veřejné i soukromé využití při splnění licenčních podmínek:

Text dokumentu je možné využít v souladu s licencí [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Vzor citace: Němcová, E. et al., 2025. *Obraz pánve: Analýza střetů, potenciálů a bariér územního rozvoje mostecké pánevní oblasti – Klíčová sdělení*. E. Němcová, ed., Ústí nad Labem: Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje.

Hrazeno z projektu **Transformační centrum Ústeckého kraje,**
registrační číslo projektu CZ.10.02.01/00/22_002/0000053

Spolufinancováno
Evropskou unií

TCuk Transformační centrum
Ústeckého kraje

RRAuk Regionální
rozvojová agentura
Ústeckého kraje

Obsah

Seznam zkratk	8
1. Úvod	11
2. Klíčová sdělení z kapitoly Plánování rozvoje území	12
Samosprávná role a nástroje kraje v plánování rozvoje území	12
Nástroje a obsah plánovacích nástrojů	12
SWOT analýzy	14
3. Klíčová sdělení z kapitoly Fyzické prostředí	22
Klíma posttěžebních ploch	22
Báňská zátěž	22
Půda v území po těžbě	23
Vodní systém	23
Biodiverzita a ochrana přírody a krajiny	24
SWOT analýzy	26
4. Klíčová sdělení z kapitoly Rekultivace a resocializace lomů a výsypek	48
Rekultivace území a vliv stanovení data ukončení těžby uhlí na budoucí podobu krajiny	48
Resocializace	49
SWOT analýzy	50
5. Klíčová sdělení z kapitoly Infrastruktura a průmysl	54
Palivoenergetický komplex	54
Tradiční a těžký průmysl	54
Průmyslové zóny	55
Technická infrastruktura	55
Dopravní infrastruktura	55
Brownfieldy	55
Obnovitelné zdroje energie	56
SWOT analýzy	58
6. Klíčová sdělení kapitoly Kvalita místa pro život	68
Poloha regionu a širší vazby	68
Struktura osídlení v regionu	68
Bydlení	68
Občanská vybavenost	69
Rekreace	69
(Post)industriální krajina a industriální stopy v krajině	69
SWOT analýzy	70
7. Klíčová sdělení z kapitoly Pohledem aktérů	80
Aktéři rozvoje v území po těžbě	80
Území po těžbě pohledem aktérů	81
SWOT analýzy	82

Seznam zkratek

4. pilíř označení pro agendu Regionální rozvojové agentury Ústeckého kraje a.s., která zajišťuje naplňování části projektu Transformačního centra Ústeckého kraje

AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
ASA plocha	asanační plocha
B2B	Business to Business (obchodní vztah mezi obchodními společnostmi)
CZT	centrální zásobování teplem
ČGS	Česká geologická služba
ČS	čerpací stanice
ČSA	lom Československé armády
ČZU	Česká zemědělská univerzita v Praze
ČVUT	České vysoké učení technické
DCÚK	Datové centrum Ústeckého kraje
DP	dobývací prostor
DSO	dobrovolné sdružení obcí
ECÚK	Energetické centrum Ústeckého kraje
ERDF	Evropský fond pro regionální rozvoj (European Regional Development Fund)
EAFRD	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (European Agricultural Fund for Rural Development)
EIA	posuzování vlivu záměru na životní prostředí a zdraví
ESF	Evropský sociální fond (European Social Fund)
EU	Evropská unie

EVL	evropsky významná lokalita
FST	Fond pro spravedlivou transformaci
FVE	fotovoltaická elektrárna
FŽP	Fond životního prostředí
HSR ÚK	Hospodářská a sociální rada Ústeckého kraje
CHLÚ	chráněné ložiskové území
CHKO	chráněná krajinná oblast
ČOV	čistírna odpadních vod
ICUK	Inovační centrum Ústeckého kraje
ITI	integrované teritoriální investice
JČU	Jihočeská univerzita
KSMAS	krajská síť místních akčních skupin
KVET	kombinovaná výroba elektřiny a tepla
MAS	místní akční skupina
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MF	Ministerstvo financí
MSP	malé a střední podniky
MVE	malá vodní elektrárna
MZe	Ministerstvo zemědělství
MZP	minimální zůstatkový průtok
MZCHÚ	maloplošná zvláště chráněná území
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NEKP	Národní klimaticko-energetický plán (Vnitrostátní plán České republiky v oblasti energetiky a klimatu)
NP	národní park
NPO	Národní plán obnovy
NPR	národní přírodní rezervace
NPP	národní přírodní památka

OPST	Operační program Spravedlivá transformace
OPPIT	Odbor podpory podnikání, inovací a transformace
ORP	obec s rozšířenou působností
OÚPaSŘ	Odbor územního plánování a stavebního řádu
OŽPZ	Odbor životního prostředí a zemědělství
PKÚ	Palivový kombinát Ústí
PKP	Podkrušnohorský přivaděč vody
POPD	plán otvírky, přípravy a dobývání
PP	přírodní památka
PPV	průmyslový přivaděč vody
PR	přírodní rezervace
PST	Program Spravedlivá transformace
PR	plán rekultivace
PVN	průmyslový vodovod Nechanice
PLL	plán likvidace lomu
PSÚT	Plán spravedlivé územní transformace
PTÚK	Plán transformace Ústeckého kraje
PUPFL	pozemky určené k plnění funkcí lesa
PÚR ČR	Politika územního rozvoje České republiky
PZ	průmyslová zóna
RRA ÚK	Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje
RSK	regionální stálá konference
SHR	Severočeský hnědouhelný revír
SHD	Severočeské hnědouhelné doly
SIRS	Státní investiční a rozvojová společnost
SFŽP	Státní fond životního prostředí
SD	Severočeské doly

SPSaR	souhrnný plán sanace a rekultivace
SZ	stavební zákon
TCÚK	Transformační centrum Ústeckého kraje
TTP	trvalý travní porost
ÚK	Ústecký kraj
ÚP	územní plán
ÚP VÚC	územní plán velkého územního celku
ÚSES	územní systém ekologické stability
ÚSK	územní studie krajiny
VaV	věda a výzkum
VD	vodní dílo
VKP	významný krajinný prvek
VN	vysoké napětí
VRT	vysokorychlostní trať
VS NOD	vodní soustava Náhradní opatření za nádrž Dřínov
VŠB	Vysoká škola báňská
VTE	větrná elektrárna
VU	Vršanská uhelná
VÚC	Velký územní celek
VUHU	Výzkumný ústav hnědého uhlí
ZPF	zemědělský půdní fond
ZÚR ÚK	Zásady územního rozvoje Ústeckého kraje
ZSJ	základní sídelní jednotka
ZZVZ	zákon o zadávání veřejných zakázek

1. Úvod

Tento dokument představuje **vyhodnocení analýzy Obráz pánve: Analýza střetů, potenciálů a bariér územního rozvoje mostecké pánevní oblasti**. Stručným způsobem prezentuje soubor klíčových sdělení k jednotlivým sledovaným tématům. Vyhodnocení bylo vypracováno metodou SWOT analýzy a ze zjištěných silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb byla následně formulována klíčová sdělení.

Struktura dokumentu

Klíčová sdělení sledují stejnou strukturu jako jednotlivé tematické kapitoly: Plánování rozvoje území, Fyzické prostředí, Využití lomů a výsypek, Infrastruktura a průmysl, Kvalita místa pro život a Aktéři. Formulace klíčových sdělení přitom využívá dva přístupy:

- A) K obsahu kapitoly se přistupuje jako k celku a klíčová sdělení jsou průřezová za celou kapitolu. Takto je to v kapitole Plánování území, kde při vyhodnocení byly sledovány zejména vztahy mezi jednotlivými tématy, což umožnilo identifikovat a formulovat klíčová sdělení na rozhraní územního, báňského a krajinného plánování. Podobně, v kapitole Aktéři, jsou zachyceny v klíčových sděleních dva hlavní pohledy. Prvním je analýza aktérů rozvoje posttěžebního území ze strany pozorovatele na základě faktických skutečností, a druhým je posttěžební území očima aktérů – tedy jak oni sami vnímají svou roli.
- B) Pro ostatní kapitoly jsou klíčová sdělení formulována pro každou podkapitolu.

Pro sdělnost dokumentu je pro každou kapitolu nejprve uveden přehled klíčových sdělení a poté následuje přehled vybraných SWOT analýz.

Syntéza a závěry analýzy jsou obsaženy v hlavním samostatném dokumentu analýzy.

2. Klíčová sdělení z kapitoly Plánování rozvoje území

Samosprávná role a nástroje kraje v plánování rozvoje území

- **Většina posttěžebních ploch se rozkládá na správních obvodech 4–8 obcí a zpravidla na území minimálně 2 ORP** – to představuje vyšší náročnost koordinace rozvoje území, neboť rozvoj musí být koordinován napříč správními územími více obcí i ORP; budoucí rozvoj nemohou plánovat samostatně jednotlivé obce, vždy musí být plánovaný více obcemi současně; potenciál koordinační a iniciační role Ústeckého kraje.
- **Téměř 200 km² řešeného území je v majetku 4 velkých vlastníků** (DIAMO, s. p., Sev.en Česká energie, a. s., ČEZ, a. s. a Lesy ČR, s. p.). Ti se v procesu rozvoje území nacházejí ve výhodnější pozici než obce (vlastnictví ploch, znalost vlastností posttěžebních území, finanční zdroje pro rekultivaci, atp.).
 - Bez dobře zpracovaných prostorových rozvojových plánů ze strany kraje či obcí existuje vyšší riziko prosazení dílčích a nekoncepčních zájmů vlastníků.
 - Na druhé straně, velké plochy území ve vlastnictví několika významných aktérů (včetně státu) poskytují prostor pro jednodušší nalezení konsensu a efektivnější plánování budoucího uspořádání území.
- **Kraj je vhodným územním samosprávným celkem, který může koordinovat rozvoj nadmístních záměrů přesahujících správní území jedné obce či více ORP.**
- **Chybí koncepce rozvoje Mostecké pánve jako celku, která by byla jednoznačným podkladem pro koordinaci územně plánovací činnosti jednotlivých dotčených obcí. Plánování a koordinace rozvoje řady nadmístních souvislostí** (například rozrůstání zástavby obcí, velkoplošné FVE, vysokorychlostní železnice, využití území po těžbě, apod.) **proto leží často na obcích či obcích s rozšířenou působností, které však mají omezené správní území a nemají na řešení koordinace nadmístních souvislostí dostatečné finanční a personální kapacity.**

- Rozhodování o některých klíčových otázkách rozvoje deleguje kraj na Regionální stálou konferenci (RSK), která sestává z nevolených zástupců a nemá tak politickou zodpovědnost.
- Dlouhodobě slabší samosprávná rovina prostorového rozvoje kraje. Kraj prakticky nevyužívá koncepční nástroje prostorového plánování pro rozvoj svého území. Přestože kraj disponuje širokým spektrem účinných plánovacích nástrojů na úrovni strategického i územního plánování, nevyužívá dostatečně jejich potenciál k efektivnímu plánování rozvoje svého území (typicky neiniciuje pořízení územních studií z vlastního podnětu anebo nezadává zpracování koncepčních prostorových studií jako podkladu pro prověřování významných záměrů nadmístního významu, nebo pro koordinaci rozvoje ploch nadmístního významu).
- **Nejasné právní prostředí na pomezí báňského a územního plánování omezuje samosprávu v definování svých potřeb.** (Je územní plán nadřazený báňským plánům nebo naopak? Odlišná legislativa a praxe).

Nástroje a obsah plánovacích nástrojů

- **Většina rekultivovaného území je v územních plánech vymezená jako plochy těžby anebo rekultivace a nemá tak stanovené podmínky pro další rozvoj.** Až 75 % územních plánů obcí, které mají ve svém správním obvodu ASA plochy, dosud neobsahuje koncepci či návrh dalšího rozvoje posttěžebních území, a to často včetně rekultivací.
- **Kraji chybí jednoznačná a návodná vize a koncepce prostorového rozvoje posttěžebních území.** Většina těžebních ploch nemá žádné rozvojové plány pro fázi resocializace, dle kterých by se řídil jejich rozvoj.
- **Samospráva kraje ani krajský úřad neiniciují systematicky plánování rozvoje posttěžebních území, jako podkladu pro následnou implementaci do ZÚR a územních plánů.**
- **Většina řešeného území je v PÚR ČR definována jako území, které je nutné řešit v celorepublikovém kontextu a s potřebou komplexního řešení na krajské i republikové úrovni.** Zejména Mostecko je pruníkem

specifické oblasti SOB5 Mostecko, rozvojové osy OS7, nadmístní rozvojové osy a několika vymezených asanačních ploch. Vysoká míra překryvu těchto vrstev ve vymezeném řešeném území zdůrazňuje vysokou míru potřeby koncepčního a koordinovaného řešení budoucího prostorového rozvoje území.

- **Kraj nedisponuje daty o některých důležitých limitech rozvoje území v souvislosti s ukončením těžby uhlí, a tedy nemá kompletní podklady, aby mohl rozvoj svého území efektivně a odpovědně plánovat.** Chybí například validní a aktuální data o poddolování území, o stabilitě podloží a základových poměrech, o hydrogeologii a bonitě půdy, není zde jasné budoucí vlastnictví posttěžebních ploch (kdo bude vlastníkem či správcem po ukončení hornické činnosti).
- **Absence jednoznačných prostorových rozvojových koncepcí může usnadnit prosazení parciálních nekoncepčních změn v území, bez potřebné koordinace s dalšími zájmy v území a bez potřebné a odpovídající oponentury** (VRT, těžba lithia, velkoplošné záměry OZE).
- **Podobu krajiny po těžbě zásadně předurčují souhrnné plány sanací a rekultivací, které musí dle zákonné povinnosti zpracovat těžební společnost. V nich je uloženo řešit sanaci a rekultivaci území po těžbě, avšak bez zohlednění následné fáze jeho resocializace.** Většina asanačních ploch (ASA) vymezených v ZÚR Ústeckého kraje nemá zpracovanou koncepci možného budoucího prostorového rozvoje (vyjíma Radovesické výsypky, okolí jezera Milada a lomu ČSA), která by mohla být podkladem pro usměrnění rekultivací území.

Plánovací procesy a role kraje v plánování prostorového rozvoje území

Silné stránky

- Kraj **má silný mandát pro zastupování regionálních potřeb a zájmů na úrovni státu** (je součástí klíčových rozhodnutí, má zákonodárnou iniciativu a je připomínkovým místem při projednání celostátních resortních strategií a koncepcí, ale také při projednávání zákonů).
- Kraj je přímým účastníkem při tvorbě a schvalování báňských dokumentací a účastníkem mezirezortních setkání k balančním scénářům využití velkolomů.
- Kraj (narozdíl od obcí) **disponuje kvalifikovaným úřednickým aparátem a finančními prostředky** pro efektivní řízení rozvoje regionu (územní plánování, regionální rozvoj, legislativa atp.).
- **Kraj je vhodným samosprávným celkem, který může koordinovat rozvoj nadmístních záměrů (přesahujících správní území jedné obce či více ORP).**
- Kraj disponuje **širokým spektrem nástrojů plánování rozvoje svého území** na strategické i územně plánovací úrovni.

Slabé stránky

- Ústecký kraj **nemá jasnou vizi budoucího prostorového rozvoje mostecké pánevní oblasti**, která by byla jednoznačným a určujícím podkladem a vodítkem pro plánování rozvoje území kraje.
- Slabá **samosprávná rovina prostorového plánování** kraje.
- **Plánování a koordinace rozvoje řady záležitostí nadmístního významu leží z velké části na obcích**, které však mají omezené správní území a nemají na to dostatečné finanční a personální kapacity.
- **Chybějící rovina koncepčního prostorového plánování** – kraj nenechává zpracovat koncepční studie prostorového rozvoje posttěžebních území a neinicuje ani pořízení územních studií, které by budoucí uspořádání a využití posttěžebních území ověřovaly (problém při koordinaci více obcí navzájem, riziko prosazení dílčích a nekonceptních záměrů v území ze strany jiných aktérů, absence jednoznačného podkladu při usměrnění záměrů celostátního či mezinárodního významu, např. VRT, těžba lithia, velkoplošné záměry OZE atp.)
- Regionální stálá konference (RSK), která je tvořena nominovanými nevolenými zástupci, rozhoduje o klíčových rozvojových aktivitách kraje, které by svým způsobem více náležely samosprávným orgánům.

Příležitosti

- Kraj může jako podporu v samosprávné činnosti plánování rozvoje území více využívat svých servisních organizací.
- **Posílené koncepční úlohy ZÚR** dle nového stavebního zákona č. 283/2021 Sb. (požadavek na stanovení koncepce rozvoje území kraje, včetně koncepce sídelní struktury kraje – viz § 77 odst. (2) písm. a).
- **Nové vedení Ústeckého kraje** a jeho ambice aktivně řešit plánování rozvoje území kraje.

Hrozby

- Slabá koordinace územního rozvoje se sousedními regiony.

Plánovací nástroje v rukách kraje

Silné stránky

- Kraj disponuje **širokou škálou územně plánovacích nástrojů** a nástrojů **strategického a koncepčního plánování pro efektivní řízení a koordinaci rozvoje území kraje**.
- ZÚR jsou územně plánovací dokumentací nadřazenou všem územním plánům; obsah ZÚR je závazný pro všechny územní plány obcí v kraji (veškerý obsah ZÚR ÚK musí být po zpřesnění zpracován do územních plánů).

Slabé stránky

- ÚK nevyužívá dostatečně **samosprávnou rovinu koncepčního plánování a koordinace rozvoje svého území** (chybí prostorová koncepce rozvoje celého kraje, Mostecké pánve či jednotlivých ASA ploch – kraj nezpracovává koncepční studie anebo neinicuje pořízení územních studií, které by byly podkladem pro plánování celkového rozvoje území).
- **Slabá** provazba mezi strategickým plánováním a prostorovým plánováním.
- Kraj v ZÚR ÚK nekonkretizuje a neinicuje dostatečně naplňování úkolů stanovených v PÚR ČR pro jednotlivé rozvojové oblasti, rozvojové osy a specifické oblasti.
- Chybějí některá podstatná data o skutečných limitech těžby a zhodnocení jejich vlivu na budoucí rozvoj území (typicky data o poddolování území, o (ne)stabilitě území, skutečné bonitě půdy atp.).
- Slabá koordinace některých přeshraničních záměrů. Ústecký kraj nedeklaruje žádné rozvojové potřeby v případě přeshraničního projektu realizace napojení na dopravní síť TEN-T (VRT).

Příležitosti

- **Většina řešeného území je v PÚR ČR definována jako území, které je celorepublikovým zájmem**, nebo jako území, které je nutné řešit v celorepublikovém kontextu a s potřebou detailního řešení na úrovni krajské až republikové úrovně.
- Zpřesňování ploch a koridorů pro záměry republikového nebo mezinárodního významu primárně v rámci Územního rozvojového plánu a v důsledku toho uvolnění kapacit při zpracování ZÚR primárně pro řešení koncepčního rozvoje kraje a konkretizaci a rozpracování záměrů celostátního a mezinárodního významu.
- Dle PÚR ČR kraj prověří možnosti dalšího rozvoje specifických oblastí, mimo jiné s ohledem na periferní polohu území, a to zejména zlepšováním dopravní dostupnosti vnitřních periferií a příhraničních oblastí – kraj tak může efektivněji řešit přeshraniční rozvoj se Saskem.
- Datové centrum Ústeckého kraje jako formující se datová základna kraje.

Hrozby

Návaznosti územního a báňského plánování

Silné stránky

- Propracovaná legislativa, která mj. zavazuje těžební organizace při těžbě eliminovat negativní vlivy na životní prostředí, provádět komplexní úpravu území a územních struktur (sanace a rekultivace jako závěr hornické činnosti) i utvářet finanční rezervu na realizaci sanací a rekultivací.
- **Kraj** má možnost prostřednictvím ASA ploch v ZÚR ÚK stanovit konkrétní rozvoj posttěžebních území po ukončení rekultivací.
- **Obce** mohou spoluurčovat budoucí podobu území po těžbě.

Slabé stránky

- **Nedostatečná koordinace celkového rozvoje území po těžbě.** Kraj neplní roli hlavního koordinátora plánování budoucího rozvoje ASA ploch.
- **Neexistence celkové koncepce rozvoje posttěžebního území** (pro celou pánev).
 - V ZÚR ÚK je koncepce budoucího využití jednotlivých ASA ploch vyjádřena jen poměrně stručným textovým popisem bez prostorové koncepce a prověření.

- Koncepce ASA ploch v ZÚR ÚK často není v souladu s aktuálními technickými možnostmi (např. dostatek vody) a vládou doporučenými balančními scénáři.
- Posttěžební plochy se rozkládají na správních obvodech 4–8 obcí, zpravidla na obvodech 2 ORP – to vyžaduje jejich plánování na nadmístní úrovni.
- Kraji chybí některá klíčová data o stavu posttěžebních území (např. báňská zátěž, kompletní aktuální data o ukončeném rekultivovaném území, podmínky pro zakládání atp.).
- Kraj podpořil zpracování jedné koncepce (nikoli závazné územní studie) pro jednu ASA plochu Radovesická výsypka (RRA ÚK v rámci projektu TCÚK), pořídil jednu územní studii pro část ASA plochy (Milada), která však není v souladu se záměry definovanými v koncepci rozvoje jezera Milada vzešlé z mezinárodní soutěže, další studie dílčích ASA ploch byly zpracovány státní organizací (jezero Milada: DIAMO, s.p.) nebo těžařskou společností (lom ČSA: Sev. en Česká energie). Pro ostatní ASA plochy neexistují žádné koncepce jejich prostorového rozvoje.
- Balanční scénáře byly zpracovány za účasti státních podniků, vlády, těžařských společností a kraje, nikoli obcí.
- Balanční scénáře neřeší komplexní rozvoj území, ale jen proporce ploch pro energetické a přírodoochranné účely, typu hydrické rekultivace zbytkových jam a jejich vodohospodářské využití.

- **Nejasný vztah báňského a územního plánování.**
- Územní plány obecně nejsou beze zbytku v souladu s požadavky na řešení ASA ploch v ZÚR ÚK a často ani s báňskou plánovací dokumentací (záleží na dobrovolné aktivitě obcí).
- Polovina územních plánů obcí umožňuje v ASA plochách pouze těžbu a nereflexuje ani budoucí rekultivaci území.
- V územních plánech **většina ploch v rekultivovaném území neumožňuje jiné stavby než rekultivace** (pro potřeby umístění záměru například financovaného z dotace (stezka, cyklostezka, parkoviště, atp.) nutno změnit územní plány = časová náročnost).
- **Slabé zapojení obcí a kraje v plánování rekultivace a budoucího využití posttěžební krajiny.**
 - Sanace a rekultivace jako základ pro budoucí využití vychází od zpracovatelů souhrnných plánů sanace a rekultivace (zadáva těžební organizace). Obce a kraj tedy předem neurčují podobu území, jen se k ní vyjadřují v připomínkovém řízení.
 - Tím, že neexistuje koncepce (včetně resocializace) celkového rozvoje posttěžebního území již v průběhu těžby, nemají kraj ani obce relevantní podklad pro formulaci svých požadavků při vyjednávání s těžařskou společností během tvorby SPSaR nebo při vyjednávání na státní úrovni (např. balanční scénáře).
 - Široká veřejnost se k SPSaR vyjadřuje pouze v rámci případného procesu EIA. Chybí

zapojení veřejnosti do procesu aktualizování SPSaR, informace o budoucí podobě území nejsou jednoduše dostupné.

- Není jasné, u jakých CHLÚ bude možné žádat o odpis zásob uhlí a redukci CHLÚ.

Příležitosti

- Dotace státu (OPST, OPŽP) na pořízení územních studií rozvoje území dotčených těžbou a nebo na pořízení územní studie krajiny >> příležitost pro kraj pořídit koordinační studie rozvoje ASA ploch.
- OPST jako zdroj financí na rozvoj území.

Hrozby

- Předčasné ukončení těžby přinese rizika a komplikace (může dojít k nedostatku zeminy pro sanační a rekultivační práce, nevhodným parametrem zbytkových jam, nebude naspořeno na realizaci rekultivací apod.).

Krajinné plánování

Silné stránky

- ZÚR ÚK reflektují některá specifika hnědouhelné pánve jako unikátního krajinného celku a stanovují priority směřující k jejich ochraně a zachování (provádění rekultivací, realizaci revitalizačních opatření i zachování území se samovolným vývojem).
- Rozsáhlé území ve vlastnictví státu znamená lepší východisko pro realizace ochranných opatření (územní ochrana, umístování mimo-produkčních biotopů a dalších opatření).
- Rozsáhlé scelené vlastnictví území v majetku klíčových aktérů umožňuje provádět komplexní krajinné zásahy a krajinu plánovat v širším kontextu.

Slabé stránky

- Pro část řešeného území chybí územní studie krajiny.
- Územní systém ekologické stability není zcela odpovídající stavu a funkčnosti propojené sítě (nekompletní informace o ÚSES v ÚAP, nesoulad návrhu ÚSES a skutečně provedených rekultivací).
- Hodnoty krajinného rázu posttěžební krajiny nejsou plně popsány.
- Krajinný ráz není nijak zvlášť řešen v klíčových dokumentech ovlivňujících podobu krajiny po těžbě (např. SPSaR).

Příležitosti

- Dotace na studie typu územní studie krajiny.
- Pozemkové úpravy jako vhodný nástroj pro funkční krajinné plánování.
- Dotace na realizace revitalizačních opatření.

Hrozby

- Nekoncepční plánování krajiny bez funkčních územních celků a ochrany hodnot.
- Růst a kumulace negativních vlivů na krajinný ráz.

3. Klíčová sdělení z kapitoly Fyzické prostředí

Klima posttěžebních ploch

- Povrchová těžba hnědého uhlí má dočasně výrazný negativní vliv na místní klima. S postupující obnovou území po těžbě, ukončováním skrývání zemin a těžby uhlí se prašnost řádově snižuje, rekultivace a ekologická obnova území tento stav rychle zlepšují.
- Na klimatickou změnu je možné posttěžební krajinu **adekvátně připravit**, především adaptací rekultivačních plánů směrem k zvyšování pestrosti prostředí, zachování morfologie území a zlepšování resilience prostředí v suchých obdobích.
- **Výhodou posttěžební krajiny je velké množství různých typů vodních ploch v území.** Pro zmírňování dopadů klimatické změny v posttěžební krajině jsou důležitá opatření vedoucí ke zpomalení odtoku povrchové vody (poldry, renaturace technických přeložek), podpora vzniku periodických i stálých drobných vodních ploch i existence velkých posttěžebních jezer.

Báňská zátěž

- Přibližně 380 km² území je ovlivněno báňskou zátěží (300 km² povrchovou těžbou a zmapovaných zhruba 80 km² hlubinnou těžbou hnědého uhlí). V současné době **chybí kompletní digitalizované informace o báňských dílech.**
- Dopady těžby v Ústeckém kraji nezmizí s ukončením vlastní těžby uhlí, těžba zanechá **limity pro budoucí využití území, jako jsou nestabilita terénu, možné nastoupání hladiny podzemní vody, poddolovaná území, postupná a dlouhodobá konsolidace výsypek** atd. Opatření vedoucí ke snižování báňských rizik je třeba řešit v kontextu budoucích potřeb území a dialogem na krajské i státní úrovni a se soukromými institucemi.
- **Chybí ucelený podklad vyhodnocení limitů báňské zátěže pro územní plánování.** Bez znalosti skutečných limitů nelze tato území spolehlivě plánovat. Při plánování stavebních

investičních záměrů v těchto plochách je **vždy nutné provést inženýrsko-geologický průzkum.**

- **Není vyjasněn nositel** pokračování monitoringu a snižování báňských rizik po ukončení těžby.
- **Čerpání důlních vod je kritickým tématem posttěžební krajiny.** Zanedbání této problematiky může vést k terénním nestabilitám, ohrožení stávajících sídel a kontaminaci pitné a užitkové vody.
- Stabilita některých částí lomů a výsypek může dlouhodobě přinášet rizika sesuvů i přes maximální možná sanační opatření. Tyto limity je nutné ctít při plánování dalšího využití území. Kromě omezení přinášejí i některé potenciály jako například pro ochranu přírody a vědecký výzkum.

Půda v území po těžbě

- V současné době **není systematicky vyhodnocena kvalita (bonita) zemědělských rekultivací** v Mostecké pánvi. To může usnadnit propis nezemědělských zájmů v těchto plochách (například využití pro instalaci velkoplošných FVE). Navíc nedostatečné informace o kvalitě půdy ztěžují hledání vhodných druhů plodin pro inovativní a ekonomické způsoby zemědělské produkce.
- **Zemědělské rekultivace mají spíše nízkou výnosnost**, minimálně v prvních letech jejich existence. Je to způsobeno nízkou úživností sypaných zemin a omezenými zdroji zúrodnitelných zemin. Jejich využití je vhodné spíše pro extenzivní typy zemědělské produkce s vhodnými typy plodin.
- V území existují plochy rekultivace, které jsou využité pro vinice, ovocné sady, pro experimenty pěstování energetických plodin, agrosystémy.
- Struktura nových zemědělských rekultivací většinou **postrádá mimoprodukční prvky pro posílení biodiverzity a ekologické konektivity.**
- Po ukončení zemědělské rekultivace nejsou některé plochy využívány k zemědělským účelům a zarůstají.

Vodní systém

Vodní díla dotčená povrchovou těžbou

- Vodohospodářská struktura posttěžební krajiny je silně **pozměněna povrchovou těžbou, průmyslovými, energetickými a teplotními nároky.** K zajištění zásobování průmyslu vodou jsou v území realizovány logisticky a finančně velmi náročné převody vod na velké vzdálenosti. Jakýkoliv zásah má pravděpodobně významný vliv na nějakou jinou část provázaného systému.
- **Infrastruktura přivaděčů hraje roli v zásobování významných průmyslových nebo teplotních podniků,** případně dotuje vodu pro hydrické rekultivace (např. jezero Most).

Historická a současná síť vodních toků

- Těžba silně pozměnila přirozenou vodní síť toků v území. Ačkoliv **většina z těchto změn je nevratná** (technicky neproveditelná), lze pro některé z nich doporučit **částečnou revitalizaci a posílení environmentálních funkcí v krajině.** Potenciál revitalizace některých přeložek a zlepšení stavu krajiny (např. příkop E – arboretum Jezeří, Vesnický potok).
- S ukončením těžby pominou primární důvody vzniku přeložek a vodních děl spojených s těžbou (např. PPV, Bílý potok, VD Loupnice).

Změna úrovně podzemní vody

- Přerušení umělého snižování úrovně podzemní vody v povrchových lomech **může přinést lokální vzestup hladiny podzemní vody na úroveň povrchu terénu případně i nad terén,** což ovlivní stávající i plánované využití území včetně ohrožení sídel.

Vypouštění odpadních vod spojených s těžbou uhlí

- Ukončení vypouštění důlních vod do vodních toků **povede k částečnému snížení vodnosti** (Bílina, Hutná). Snížená vodnost toků, již tak zatížených vypouštěnými odpadními vodami, může mít za následek **další snižování kvality vody**.
- Kvalitu vody v tocích a vypouštění odpadních vod je třeba řešit jako jedno z klíčových témat posttěžební krajiny.
- **Lokalita HUTNÁ II v lomu DNT, Srpina v lomu Vršany a vodní plochy Marcela a Hedvika** s ukončením čerpání důlních vod **přijdou o hlavní zdroje vody**.

Posttěžební jezera

- Bez nákladného snižování hladiny vody ve zbytkové jámě je vznik jezera přirozeným a nejefektivnějším způsobem rekultivace lomu. **Ústecký kraj bude jezerní krajinou tak i tak**. Množství a velikost posttěžebních jezer nese **potenciál pro posílení pozitivní image kraje**.
- Posttěžební **jezera mají odlišné zvažované využití**, kterému je třeba přizpůsobovat rozvoj v okolí. Jezera mohou naplňovat prioritně vodohospodářský (lomy Bílina a Libouš), rekreační (jezera Most a Milada) nebo environmentální účel (lomy ČSA a Vršany).
- **Udržení konkrétní kóty hladiny neprůtočného jezera je spojeno s trvalými provozními náklady** a je třeba, aby existoval uživatel, který tyto náklady ponese. (Například udržování stálé hladiny jezera Most).
- **Správa jezer není ještě zcela vyřešena**, je to však podstatný předpoklad pro zapojení aktérů do rozvoje terestrických částí okolní krajiny.

Biodiverzita a ochrana přírody a krajiny

Ochrana přírody v posttěžební krajině

- Posttěžební krajina je **domovem stovek zvláště chráněných druhů, přitom v ní téměř výhradně chybí chráněná území**. Pouze v lomech ČSA a Vršany bylo nalezeno přes 280 zákonem zvláště chráněných druhů. Některé žijí v ČR pouze zde. **Přírodovědný potenciál posttěžební krajiny potřebuje územní ochranu**, která zde zatím chybí.
- **Významné oblasti v posttěžební krajině mají potenciál plnit závazky ČR v EU** – nařízení o obnově přírody (Nature Restoration Law) a úmluva o zamezení snižování biologické rozmanitosti.
- **Dlouhodobá koexistence průmyslu a krajiny v území vedla k objevení svébytných a netradičních přírodních zajímavostí** typických pro industriální krajinu. Členitost průmyslové architektury a infrastruktury nebo intenzivně udržované areály **mohou paradoxně poskytovat klid a náhradní prostředí** pro některé druhy živočichů a rostlin. Tyto přírodní zajímavosti (industriální přírodu) lze chránit, rozvíjet a přispět ke zvýšené ekologické stopě v silně využívaném prostředí.
- **Bezlesý charakter a množství industriálních prvků propůjčují posttěžební krajině originální vzhled** (genius loci) s turistickým, edukativním a marketingovým potenciálem. Krajina jako žádná jiná.

Biodiverzita a krajinný ráz v posttěžebním území

- Posttěžební krajina (zejména lomy a výsypky) je **hotspotem biodiverzity** a přírodní perlou Ústeckého kraje. Některé druhy žijí v ČR pouze zde.
- **Přírodě blízká obnova krajiny vytváří nejvíce přírodovědně cenných ploch**.
- **Bezlesí** (bez chemizace, intenzifikace produkce) **je zásadním krajinným typem**, ve kterém se vyvíjí unikátní biodiverzita.
- Toto prostředí vyžaduje specifickou ochranu a **neplatí zde narativ chráněný = zakonzervovaný/nedotknutelný. V území je možné rozvíjet specifické aktivity, které by v tradičních chráněných územích nemusely být vítané** – vojenská a hasičská cvičení, pojezdy těžkou technikou, offroad aktivity, terénní safari, hromadná koncentrace kopytníků, hromadné pohyby lidí v území.
- **Mostecko je nejvýznamnější oblastí z pohledu biodiverzity** a ochrany přírody. V okrese Most existují největší plochy posttěžebního bezlesí.
- Jako každé jiné prostředí i bezlesí vyžaduje periodickou péči a finanční nástroje.
- **Unikátní krajinný ráz posttěžební krajiny bez obdoby v ČR**.
- Pro většinu posttěžebních ploch **chybí mapování biotopů**, což komplikuje u některých dotačních titulů jejich čerpání (podmínka výzev).

Fragmentace krajiny

- Nová **krajina po těžbě obsahuje řadu ekologicky cenných prvků** v kontrastu s průmyslovými, urbánními či dopravními bariérami a nepřírozenými biotopy biotechnické rekultivace, vznik nových VKP a NPP je velkým úspěchem v oblasti územního systému ekologické stability.
- **Nedostatečné je propojení biotopů** v rámci jednotlivých lomů a výsypek i napříč pánví mezi jednotlivými lomy a navazujícími krajinnými celky (Krušné hory, České středohoří).
- **Současný ÚSES často neodráží skutečné hodnoty a stav území**, zejména biokoridory jsou často nefunkční a v prostorech lomů a výsypek nejsou aktuální.
- Mimo samotné rekultivace **nedochází** v prostorech bývalých lomů, výsypek a ani v jejich okolí **k téměř žádné realizaci dalších revitalizačních projektů** naplňujících návrhy územního systému ekologické stability.
- Pozornost by měla být věnována způsobu obnovy zbývajících, ještě nerektivovaných lomů a výsypek, aby byly podpořeny přírodovědně cenné prvky.

Klima posttěžebních ploch

Silné stránky

- Dokážeme s poměrně vysokou přesností predikovat budoucí vývoj klimatu a připravovat krajinu na tento předpokládaný vývoj.
- Obnova krajiny po těžbě probíhá souběžně s těžbou a relativně rychle, čímž se zkracuje období negativního působení povrchové těžby na místní klima.
- Začleňování ploch bez provedení terénních úprav se samovolným vznikem mokřadů a nebeských jezírek zlepšuje mikroklima.
- V souvislosti s klimatickou změnou a provozními náklady byly přehodnoceny hladiny budoucích jezer ve prospěch udržitelnosti.
- Existence krajiny s velkou koncentrací různých typů vodních ploch (těžební jezera, drobné pínky na výsypkách, periodické mokřady v území s ekologickou obnovou, přeložky potoků a řek, průmyslové přivaděče).

Slabé stránky

- Aktivní těžba přináší některé klimatické nestandardy až extrémy, dočasně ovlivňuje nejen teplotu, vzdušnou vlhkost, prašnost, ale i vodní režim ovlivňující klima sekundárně. Dodatečně umocňuje negativní vlivy v oblasti již tak velmi teplé a suché (srážkový stín Krušných hor).
- Starší vodní plochy nejsou na klimatickou změnu připraveny (nadimenzovány), vlivem vysokého odparu je pro zachování hladiny nutné průběžně aktivně dopouštět velké množství vody (velmi nákladné).

Příležitosti

- Růst celospolečenského významu klimatické agendy a společenská podpora adaptačních opatření.
- Dotace na výzkumné a následně revitalizační projekty (podpora vyšší retence vody v krajině jako opatření proti suchu i povodním).
- Uplatňování opatření zmírňujících dopady klimatických extrémů při rekultivaci a revitalizaci posttěžební krajiny.

Hrozby

- Ignorance klimatické změny bez přizpůsobení postupů rekultivace (nepřizpůsobivá monotypická krajina bez zadržování vody).
- Nevyjasněné riziko zvýšení teplot a ovlivnění proudění vzduchu kvůli velkoplošným FVE.

Půda v území po těžbě

Silné stránky

- Pěstování na dílčích plochách a testovacích plochách poukazuje na potenciál pro pěstování energetických a technických plodin a agrolesnické systémy.
- Snížená úrodnost půdy na rekultivacích má potenciál pro využití v ochraně přírody.
- Pevná legislativa sledující nakládání s kulturními vrstvami půdy (selektivní skrývka, deponie, tvorba antropogenního půdního profilu).
- Silná motivace těžebních organizací navrátit pozemky do zemědělského půdního fondu z důvodu úplatného dočasného vynětí.

Slabé stránky

- Není systematicky zhodnocena bonita provedených zemědělských rekultivací, a tudíž není znám přesný potenciál půd pro budoucí využití.
- Některé zemědělské rekultivace nejsou následně využívány.
- Zemědělské rekultivace neobsahují příliš mnoho mimoprodukčních prvků, které by zvyšovaly biodiverzitu, retenční schopnost a konektivitu.
- Zemědělské půdy často obsahují málo organické hmoty, nejsou příliš hluboké, naopak bývají zhutněné, což snižuje jejich retenční schopnost a následně zvyšuje tendenci k přehřívání.

Příležitosti

Hrozby

- Plány investorů využít plochy zemědělských rekultivací pro velkoplošné instalace FVE bez zemědělského využití a s hrozbou kumulace negativních vlivů (zejm. na klima, biodiverzitu a kvalitu půdy).

SWOT ANALÝZA

Báňská zátěž

Silné stránky

- Existence dílčích dokumentací o rozsahu báňské zátěže v území.
- V území existují instituce s dlouholetou zkušeností s dokumentací a vyhodnocováním báňské zátěže.
- Možnost kvalitní přípravy podkladů s dostatečným časovým předstihem konce těžby aktivních velkolomů.
- Dlouhodobě konsolidované výsypky mohou umožnit i výstavbu.
- Báňská zátěž přináší dílčí pozitivní efekty (věda, edukace, ochrana přírody).
- Existence dobře prozkoumaných území.

Slabé stránky

- Nízké procento digitalizovaných informačních podkladů, chybějící sdílená datová platforma, řada informací je v soukromém vlastnictví.
- Ztráta přesných znalostí báňských rizik v území včetně informačních podkladů (stárnutí nositelů know-how a ztráta mapových zdrojů).
- Zásadní limity a rizika (svahová nestabilita, nastoupaní hladiny podzemních vod, kontaminace pitné a užitkové vody, poddolované prostory, nedokončená a dlouhodobá konsolidace výsypek atd.) ovlivňují budoucí využití.
- Báňská rizika mohou zvýšit ekonomickou náročnost investic anebo je zkomplikovat či znemožnit.
- Přetrvávání báňských zátěží i po ukončení těžby.
- Absence koordinovaného řešení báňské zátěže po ukončení těžby.
- Neexistuje poklad, který by souhrnně popisoval a vyhodnocoval limity a rizika báňské zátěže pro potřeby územního plánování.

Příležitosti

- Dotační možnosti k podpoře sběru, digitalizace a vyhodnocování relevantních dat.

Hrozby

- Ignorance problematiky a nerespektování limitů území.
- Nevyjasněná institucionální a finanční role zainteresovaných subjektů řešících problematiku.

Vodní systém

– historická a současná síť vodních toků

Silné stránky

- I přes výrazné změny vodních poměrů v posttěžební krajině byly zachovány veškeré vodohospodářské potřeby v regionu.
- Ačkoliv většina z těchto změn je nevratná (technicky neproveditelná), lze pro některé z nich doporučit částečnou revitalizaci a posílení environmentálních funkcí v krajině (např. zatrubněná Bílina a jiné).
- Renaturace má potenciál ke zlepšení image kraje.

Slabé stránky

- Silné oslabení environmentálních funkcí vodní sítě v krajině.
- Přerušování přírodní kontinuity území a omezení funkcí krajiny.
- Návrat do původních koryt by byl finančně náročný a prostorově ne vždy možný.
- Časová náročnost nápravných opatření.
- Případná renaturace může výrazně ovlivnit vodní poměry v jiné části území (převody vody mezi povodím PPV – řeka Bílina).

Příležitosti

- Finanční podpora na renaturace změn z dotačních prostředků (OPŽP, OPST).

Hrozby

- Nezájem.

Vodní systém

– změna úrovně podzemní vody

Silné stránky

- Včasná informace – možnost připravit řešení – scénář 2050 je zpracován. Výpočet však nepostihuje celou posttěžební krajinu, dotčené by bylo území zejm. v oblasti Duchcov, Ledvice, Bílina.

Slabé stránky

- Vzestup vody v některých lokalitách i nad úroveň terénu.
- Riziko zmaření investic, ohrožení zástavby a již existujících sídel a podniků.

Příležitosti

Hrozby

- Není jasný řešitel důsledků nad rámec regionu.
- Nepřijetí situace jako problému/hrozby a zanedbání rizik.

Vodní systém

– vypouštění odpadních vod spojených s těžbou uhlí

Silné stránky

- V důsledku vypouštění odpadních vod spojených s těžbou do povrchových vod, dochází po desetiletí k umělému navýšování vodnosti toků důlními vodami.

Slabé stránky

- Vypouštění důlních vod do toků s ukončením těžby ustane.
- Snížení vodnosti toků může mít za následek snižování kvality vody v toku.
- Páteří tok Bílina je příjemcem většiny odpadních vod (komunální, průmyslové, důlní) v území.
- Lokality HUTNÁ II (lom DNT), Srpina (Vršany) a Marcela a Hedvika (lom ČSA) s ukončením čerpání důlních vod ztratí primární zdroje vody.
- Ztráta objemu vody v klíčových příjemcích odpadních průmyslových vod – např. Bílina.

Příležitosti

Hrozby

- Nezájem o téma mezi klíčovými aktéry.

Vodní systém

– vodní díla dotčená povrchovou těžbou

Silné stránky

- Infrastruktura přivaděčů hraje roli v zásobování významných průmyslových nebo teplárenských podniků, případně dotuje vodu pro hydričké rekultivace (jezero Most).
- Potenciál revitalizace některých přeložek a zlepšení stavu krajiny (např. příkop E – arboretum Jezeří).
- Potenciál některých hydričkých rekultivací ke zvýšení přírodovědné kvality území (např. VD Marcela, Hedvika).

Slabé stránky

- Některé významné vodní plochy a toky (Marcela, Hedvika, Srpina, Hutná II) jsou ohroženy změnami v čerpání důlních vod a náchylné k zániku.
- Silně technicky přeměněné části toků zásadně negativně ovlivňují jejich ekologické funkce (např. zatrubnění a kanalizace Bíliny).
- Přeložky a přivaděče plní i jiné než ochranné funkce lomů (zásobování průmyslu), které mohou bránit jejich revitalizaci.

Příležitosti

- Aktivita klíčových aktérů požadujících funkce technických vodních cest v environmentální nápravě vodní sítě a rozvoji území.
- Státní apel na nápravu vodní struktury v rámci transformace.

Hrozby

Vodní systém – posttěžební jezera

Silné stránky

- Plnění zbytkové jámy probíhá přirozeně od okamžiku přerušení čerpání důlních vod.
- Průtočné jezero na silném toku s řízeným odtokem dává vodohospodářský smysl – lom Bílina na řece Bílina a DNT a Ohře.
- Uvažované propojení Nechranice – DNT má kromě hydrologického také investiční a ekonomický potenciál v území.
- Diverzita v determinovaných směrech jezer (rekreační, přírodní, vodohospodářské).

Slabé stránky

- Stanovení konečné kóty jezera je bez řízeného napouštění zatíženo značnou nepřesností.
- Cílené zatápění a dopouštění na přesnou kótu je finančně velmi nákladné.
- Absence dostatečně vodného toku, který by nebyl významně ovlivněn případným využitím pro napouštění zbytkových jam.
- Nevyřešená správa posttěžebních jezer – např. Milada.
- Potenciál posttěžebních jezer ke zlepšení image kraje.

Příležitosti

- Potenciál vzájemné spolupráce a spolufinancování na propojení Nechranice – DNT s Německem z důvodu zabezpečení průtoku suchých měsíců v Labi.
- Využití vodohospodářského potenciálu a výroby elektrické energie (FVE) v jezeře Bílina.

Hrozby

Biodiverzita a ochrana přírody a krajiny: Ochrana přírody v posttěžební krajině

Silné stránky

- Schopnost identifikovat klíčové oblasti pro ochranu přírody včasně.
- Výskyt chráněných druhů a jejich významná koncentrace (hotspoty) v těžebních oblastech.
- Unikátní souhra průmyslu a přírody.
- Aktéři soukromého a veřejného sektoru jsou otevřeni ke spolupráci na ochraně přírody v posttěžební krajině.
- V území je mnoho drobných industriálních přírodních hodnot, jejichž podporu je možné realizovat bez velkých investic.
- Plní narativ zelené transformace.

Slabé stránky

- Aktéři mají zažitý pohled, že ochrana přírody vždy omezí či přeruší jejich činnost.
- Obtížný přístup a částečný nedostatek informací o přírodních hodnotách zejména v uzavřených územích.

Příležitosti

- Orgány ochrany přírody hledají klíčové oblasti k územní ochraně specifické přírody posttěžební krajiny.
- Rostoucí celospolečenský zájem o zelenou transformaci.
- Existující finanční nástroje na ochranu a management území.

Hrozby

- Nečinnost politiků a slabá vůle téma řešit.
- Existence nových státních záměrů v území s negativním dopadem na přírodní hodnoty v území.

Biodiverzita a ochrana přírody a krajiny: Biodiverzita a krajinný ráz v posttěžebním území

Silné stránky

- Zcela unikátní souhrn přírodovědných hodnot existujících v ČR pouze zde.
- Ulehčený proces vyhlášení ochrany – nedotýká se záboru zemědělských nebo lesních pozemků; často státní pozemky.
- Přírodní hodnoty, které vyžadují specifickou ochranu – neplatí zde narativ „chráněný = zakonzervovaný/nedotknutelný“.
- Existence mimoprodukčního bezlesí umožňuje rozvoj cenných přírodních stanovišť, která nejsou možná ve volné krajině.
- V posttěžební krajině existují souvislé větší plochy bez fragmentace.
- Unikátní krajinný ráz posttěžební krajiny bez obdoby v ČR.

Slabé stránky

- Přírodovědné hodnoty mohou omezovat rozvoj ploch formou zástaveb a tvrdých investic.
- Specifická biodiverzita (přirozená obnova) je v mediálním prostoru zatím prezentována převážně kriticky bez vysvětlení.
- Příležitostná kolize přírodních hodnot s umístěním velkoplošných FVE.
- Prostředí potřebuje input energie k údržbě.

Příležitosti

- Hotspoty biodiverzity mohou přispět k plnění závazků ČR v EU v rámci nařízení o obnově přírody a úmluvě o snižování degradace biodiverzity.
- Rostoucí zájem veřejnosti o témata spojená s biodiverzitou a krajinou.
- Celospolečenský zájem o zelenou transformaci.
- Možnost využití prostředků z OPST, OPŽP a dalších dotačních titulů.
- Možnost rozvoje disturbačních aktivit ve využití území, které v běžné krajině zpravidla nemají podporu.

Hrozby

- Nedocení hodnoty biodiverzity a krajinného rázu v posttěžebním území ze strany stakeholderů, státu nebo kraje.
- Veřejnost si neuvědomuje hodnotu bezlesí, za zdravou krajinu považuje pouze les.

Biodiverzita a ochrana přírody a krajiny: Fragmentace krajiny

Silné stránky

- Těžební krajina představuje vhodné prostředí pro využití jako biocentrum nebo interakční prvek.
- Existuje územní ochrana větších ploch naplňujících nároky systému ekologické stability (přírodě blízká obnova).
- Posttěžební krajina je více lesnatá než původní krajina před těžbou, což napomáhá propojení lesních celků Krušných hor a Českého středohoří (pozitivní zejména při probíhající klimatické změně).
- Absence urbanizace na rozsáhlých plochách výsypek působí pozitivně na organismy ve smyslu klidových území a možností pohybu (ploch bezlesí a lesních celků bez intenzivního zemědělského hospodaření).
- Existence souvislého území fungujícího jako migrační koridor velkých savců (území západně od lomu Bílina).

Slabé stránky

- Aktivní velkolomy jsou migrační bariérou dostupnosti krajiny zejména pro člověka.
- Existence dalších technických bariér v urbanizované a industriální krajině nad rámec velkolomů (oplocené areály, robustní dopravní infrastruktura, rozsáhlá zastavěná území sídel aj.).
- Místy nekvalitní zpracování územního systému ekologické stability.
- Odlišnost posttěžební krajiny od té okolní může zvyšovat riziko nefunkčnosti ÚSES (ostrovni efekt, ekologická past).

Příležitosti

- Rozvoj chráněných území v posttěžební krajině a jejich zapojení do územního systému ekologické stability.
- Existence dotačních prostředků na dílčí opatření zlepšení stavu fragmentace.

Hrozby

- Ignorance tématu při plánování posttěžební krajiny v souvislosti s ukončováním těžby uhlí.
- Příliš intenzivní využívání posttěžební krajiny a rozvoj bariér dostupnosti území.

4. Klíčová sdělení z kapitoly *Rekultivace a resocializace lomů a výsypek*

Rekultivace území a vliv stanovení data ukončení těžby uhlí na budoucí podobu krajiny

- V současné době **nelze jasně říci**, kdy dojde k uzavření zbývajících lomů (s výjimkou lomu ČSA a lomu Bílina), tedy **ani jakou přesnou podobu bude mít budoucí krajina** včetně tvarů jezer ve zbytkových jámách a okolního terénu.
- Již zhruba **dvě třetiny těžbou zasaženého území prošly rekultivací**. Dominantní je lesnická rekultivace, často s převažující umělou krajinnou strukturou, která často dostatečně neplní požadavky ekologicky vyvážené a klimaticky odolné krajiny. Zemědělská rekultivace bývá nejčastěji ukončena v podobě travinobylinného porostu.
- Poslední roky se více zapojuje rekultivace formou ekologické obnovy, která zvyšuje plnění ekosystémových funkcí vznikající krajiny.
- **Rekultivace se provádí postupně souběžně s těžbou** a v území lomů existují různě staré části výsypek s odlišně vyvinutou vegetací a půdou.
- Plochy provozních a výrobních areálů lomů jsou v SPSaR zahrnuty jako „**komerční plochy**“ a nachází se na nepřetěženém terénu, jedná se tedy o plochy s případně vysokým potenciálem umístění větších investic.

Resocializace

- **Před rokem 1989 byla resocializace území více provázána s plánováním rekultivací, které byly přímo upravovány pro konkrétní resocializační projekty** (např. hipodrom Most, golfové hřiště, autodrom Most).
- Program „18 ekomiliard“ je prvním nejvýznamnějším zdrojem financí na revitalizaci a resocializaci, jeho prostředky jsou již ale vyčerpány (21 % z celkových 44 % pro revitalizaci), nebo alokovány.
- V rámci škály realizovaných typů projektů je charakteristická **absence širší společné vize** alespoň na úrovni jednotlivých velkolomů včetně provázanosti s okolní krajinou a sídly.
- V těžbou zasaženém území je možné identifikovat některé velmi **specifické projekty rekreačního využití** (autodrom, malá letiště, golfové hřiště, hipodrom) a to zejména na starších rekultivacích před rokem 1989.
- Z tzv. programu „18 ekomiliard“ byly finančně nejvíce podporovány projekty obnovy komunikací a dále plochy pro trávení volného času.

Rekultivace území a vliv stanovení data ukončení těžby uhlí na budoucí podobu krajiny

Silné stránky

- Způsoby rekultivace prochází proměnami přístupů s ohledem na nové poznatky, technologický rozvoj a společenské požadavky.
- Zhruba dvě třetiny území již prošly rekultivací.
- Rekultivace se provádí postupně, souběžně s těžbou.
- Existence vinic (např. na Čepirožské výsypce), ovocných sadů (Tušimicko), experimenty pěstování energetických plodin.
- Zatápění zbytkových jam je přirozeným procesem a je považováno za nejefektivnější způsob „zahlázení“ důlní činnosti.
- V budoucí krajině bude mnoho vodních prvků.
- V době před r. 1989 bylo posttěžební využití součástí plánování rekultivace.
- Provozně-výrobní areály lomů jsou v SPSaR vyznačeny jako „komerční plochy“.

Slabé stránky

- Výsledný porost lesnické rekultivace je velmi hustý, působí nepřírodně a má omezenou schopnost plnit mimoprodukční funkce.
- Zisky hospodařících zemědělců pochází spíše ze zemědělských dotací než z výnosů sklizně.
- V současné době nelze jasně říci, kdy dojde k uzavření lomů, tedy ani jakou přesnou podobu bude mít budoucí krajina, tvary jezer ve zbytkových jamách, terén a tedy ani možné využití kolem nich.

Příležitosti

Hrozby

- Nejasné datum ukončení těžby může mít za následek navýšení nákladů na sanace a rekultivace kvůli nevhodným proporcím roztěžených lomů a nedostatečné finanční rezervě na rekultivace.

Silné stránky

- Existence rekultivovaného území pro intenzivní rekreaci (např. Velebudická výsypka, rekreační koupaliště jezera Most).
- Existence specifických rekreačních využití (autodrom, malá letiště, golfové hřiště).
- Rekultivace připravované před rokem 1989 zahrnovaly v plánování a realizaci i resocializační využití.
- Program „18 ekomiliard“ jako nejvýznamnější zdroj financí.

Slabé stránky

- Prostředky z programu „18 ekomiliard“ pro revitalizaci a resocializaci vyčerpány nebo alokovány. Nedostatek prostředků pro stávající schválené projekty programu „18 ekomiliard“.
- Absence společných vizí a cílového stavu území a definování žádoucích vzájemných vazeb.
- Nedostatečné zhodnocení dopadů projektů v posttěžebním území.
- Nevyřešené vlastnické poměry (odkup, privatizace, nájem).
- Indikace možné paušalizace posttěžebního území jako „zničené“ nebo nehodnotné krajiny.

Příležitosti

- Dotační prostředky pro rozvoj obcí i kraje poškozených těžbou.

Hrozby

- Nedostatek prostředků na přípravu a realizaci revitalizačních a resocializačních záměrů.
- Nastavení dotačních podmínek, které vyloučí čerpání podpory pro posttěžební území (zejm. kvůli nedostatečné znalosti specifik posttěžebního území).

5. Klíčová sdělení z kapitoly Infrastruktura a průmysl

Palivoenergetický komplex

- Vývoj palivoenergetického komplexu zanechal v regionu **cennou infrastrukturu** (dopravní, přenosovou), která může být **klíčová při přechodu na moderní a ekologické formy energetiky i zasedlování nových podniků**.
- **Rozsah centrálního zásobování teplem (CZT) představuje zásadní výzvu při transformaci energetiky v regionu.**
- **Plochy po těžebních a zpracovatelských závodech** představují potenciál pro další rozvoj. Jejich potenciál je vysoký díky tomu, že tyto plochy leží na terénu nepřetěženém, tedy neo-
hroženém nestabilitou podloží; plochy jsou také zpravidla dobře napojeny na dopravní infrastrukturu. Limitem dalšího využití těchto ploch mohou být ekologické zátěže.
- Plán budoucí transformace jednotlivých uhelných elektráren na jiné zdroje energie není zcela vyjasněn, což komplikuje rozvahu o budoucím využití území. Přechod například na jadernou energii by představoval výzvu nejen vzhledem ke společenské akceptaci, ale také z hlediska řešení prostorových a technických limitů.

Tradiční a těžký průmysl

- Průmysl zaměstnává v kraji velké množství lidí a v tom důsledku **se zde koncentrují specifické, poměrně cenné technické dovednosti**. V území je akumulováno jedinečné know-how mnoha oborů.
- Závislost na několika velkých tradičních podnicích zvyšuje zranitelnost regionální ekonomiky a riziko citelných dopadů v případě jejich útlumu či kolapsu.
- Mnohé firmy v území působí na nižších příčkách dodavatelských řetězců, což snižuje jejich inovační potenciál a schopnost strategicky ovlivňovat vlastní rozvoj. Regionální ekonomika je více založena na konkurenceschopnosti spojené s levnou pracovní silou než na inovacích.

- Některá **tradiční průmyslová odvětví jsou schopna inovace** (chemie, strojírenství, energetika aj.).
- **Nedostatek vysoce kvalifikovaných pracovníků a špičkových talentů** je jednou z bariér pro vykonávání aktivit s vyšší přídavnou hodnotou.

Průmyslové zóny

- **Výhodná poloha regionu a kvalitní infrastruktura** jsou klíčovými faktory současné atraktivity průmyslových zón (blízkost německého trhu, napojení na dálnice).
- V území je **nedostatek velkých rozvojových ploch** (50 ha a více). **Nepřipravenost ploch z hlediska územních rezerv i kapacit technické infrastruktury může vést k promarnění investiční poptávky.**
- Většina podniků v PZ poskytuje nízkokvalifikovaná pracovní místa a jsou pobočkami zahraničních firem plnicími roli dodavatelů nižšího řádu.
- **Stav technické infrastruktury** je u některých průmyslových zón limitem jejich dalšího rozvoje (zásobování pitnou vodou, kanalizace, vysokorychlostní internet).

Technická infrastruktura

- V řešeném území je **rozvoj ploch** pro bydlení i pro ekonomické aktivity v řadě lokalit **limitován** kapacitami ČOV a také kapacitami z hlediska napojení na systém zásobování pitnou vodou.
- V důsledku implementace směrnic EU v oblasti odkanalizování a čištění městských odpadních vod se očekává, že dojde **ke zhoršení situace, co se týče možností připojování** dalších míst.
- Převážná **většina měst v řešeném území má jednotnou kanalizaci a zbytečně tak vyčerpává kapacity ČOV.**

Dopravní infrastruktura

- Tangenciální propojení pánevní oblasti představuje konkurenční výhodu regionu, utváří **velký pracovní trh** a zajišťuje vysokou **dostupnost služeb krajské úrovně** velkému počtu obyvatel (např. univerzity, nemocnice aj.). Toto propojení **lze ještě dále posílit rozvojem multimodálních dopravních opatření**, která umožní efektivnější napojení na tangenciální osu, a to jak rezidenčních celků, tak turistických destinací, včetně nových cílů v proměňující se krajině po těžbě.
- Většina ORP ve sledované pánevní oblasti vykazují **nejdominantnější dojížděkové proudy nikoliv do Prahy, ale do přímo sousedících ORP.**
- Rozvojovou dynamiku regionu **významně ovlivní napojení Ústí nad Labem** na evropskou dopravní síť **TEN-T** (realizace VRT). Ve vazbě na realizaci terminálu VRT (v jadrové části města Ústí nad Labem) je nezbytné prověřením kapacit dopravní sítě, která bude čelit vyšší zátěži a kterou bude v intravilánu města obtížné adaptovat.

Brownfieldy

- Ústecký kraj má **největší rozlohu brownfieldů ze všech krajů**, a to i bez započtení ploch po těžbě, které se v oficiálních databázích nenevidují. Jejich rozsah **negativně ovlivňuje jeho celkový obraz.**
- Navzdory tomu, že Ústecký kraj patří mezi **investory nejpoptávanější regiony**, k využití brownfieldů dochází ze strany soukromého sektoru jen minimálně.
- Pro znovuvyužití brownfieldů je nezbytné **strategicky aktivovat komplexní soubor podpůrných nástrojů**, které dokážou kompenzovat jejich finanční i administrativní nevýhodnost pro investory.
- Významný nevyužitý potenciál spočívá rovněž v systematickém a plošném zmapování těchto lokalit, jejich kategorizaci podle možného způsobu využití a ve vytvoření služby „veřejného developera“ poskytované obcím.

- Zřízení **akceleračních zón** určených pro prioritní brownfieldy by mohlo výrazně zvýšit jejich atraktivitu a urychlit jejich opětovné využití.

Obnovitelné zdroje energie

Potenciály

- **Disponibilita ploch** po těžbě a přítomnost přenosové infrastruktury představují významný potenciál k budování kapacit OZE. Spolu s tím se otevírá příležitost pro **vyjednávání kompenzací** za budování kapacit OZE a možnosti realizace inovativních řešení, které posílí energetickou odolnost regionu.
- Změny legislativy společně s implementací Green Deal (lex OZE, nový stavební zákon a připravované akcelerační zóny pro OZE) usnadní propis záměrů OZE do území.

Bariéry

- Současná **přenosová síť má vyčerpanou přenosovou kapacitu** a její navýšení představuje proces trvající přes desetiletí.
- **Obce mají omezené** informace o zmíněných opatřeních, jejich dopadech a možnostech, jak do procesu vstoupit.
- V regionu chybí dialog mezi lokální, regionální a národní úrovní o dopadech umístění OZE do regionu (chybí informovanost, znalost nástrojů, kterými lze proces regulovat, a iniciace vyjednávání o kompenzačních opatřeních).
- Potenciály všech zdrojů OZE nejsou dosud zcela zmapovány a ekonomicky posouzeny (geotermální energie, biomasa, dendromasa a další).

Střety

- Rozmach velkoplošných FVE s sebou přináší velké nároky na **zábor území s monofunkčním využitím**.
- V posttěžebním území je prostřednictvím

pořizovaných změn ZÚR ÚK a dle vládou schválených balančních scénářů, dedikováno plochám pro OZE 36,4 km². Záměry vstupují do území shora **bez dalšího vyhodnocení regionálních a lokálních dopadů**.

- Mnoho záměrů velkoplošných FVE je naplánováno na plochách lomů a výsypek, pro které ještě často chybí plány jejich resocializace. Absence plánu rozvoje posttěžebních lokalit ztěžuje koordinaci záměrů OZE s lokálními záměry a potenciály rozvoje území. Může dojít k zhoršení nebo znemožnění prostupnosti územím, zejména za novými cíli v krajině, které nejsou ještě zaneseny v koncepčních rozvojových dokumentech.
- **Krajská koncepce vhodných ploch pro zábor OZE prozatím chybí.**
- Ačkoliv jsou záměry velkoplošných FVE plánovány jako dočasné, přivedou přenosovou síť VN na rekultivovaná území natrvalo.

Palivoenergetický komplex

Silné stránky

- Hustá a vysoce rozvinutá přenosová síť elektrické energie.
- Dopravní infrastruktura, zejména železniční, která vznikla v souvislosti s rozvojem komplexu, je využitelná pro další rozvoj území.
- Technická infrastruktura (zejm. produktovody), která vznikla v souvislosti s rozvojem komplexu a je využitelná pro další rozvoj území.
- Vysoký podíl domácností napojených na centrální zásobování teplem (CZT) díky rozvinutému distribučnímu systému ve větších městech.
- Přítomnost adaptovatelných ploch po těžebních a zpracovatelských závodech bez významné báňské zátěže, s dobrým napojením na technickou a dopravní infrastrukturu.

Slabé stránky

- Enormní rozsah územního záboru palivoenergetického komplexu (lomy, výsypky, odkaliště, deponie, dopravní a technické infrastruktury).
- Výskyt ekologických zátěží, jako jsou odkaliště, složiště popílků a kontaminované vody, doplněný o báňské problémy (nestabilní svahy, poddolovaná území, konsolidace půdy).
- Převážný podíl tepla a elektřiny je vyráběn z fosilních paliv.
- Vysoké množství podniků těžkého průmyslu, který je závislý na vysoké vstupní energii.
- Fragmentace krajiny liniovou infrastrukturou limitující možnosti využití území.
- Některá místa spotřeby tepla jsou vzdálená od zdrojů tepla.
- Nejistota ohledně ukončení těžby, ekologizace provozů, transformace a realizace plánovaných záměrů.

Příležitosti

- Postupný přechod na obnovitelné zdroje energie (OZE).
- Evropské zdroje na obnovu a podporu ekosystémových funkcí krajiny („restore and repower“).
- Zájem ze strany státu o umístění strategických záměrů do velkých ploch.
- Zvýšený zájem investorů o rozvoj nových energetických odvětví a technologií.
- Strategie transformace teplárenství směrem ke 4. generaci (polyvalentní zdroje, dodávky tepla i chladu, decentralizace, využití zbytkového tepla, snižování přenosových teplot).
- Rozvoj jaderné energetiky jako součást energetického mixu ČR.

Hrozby

- Nezájem majitelů nevyužitých průmyslových a těžebních ploch o jejich další využití a v tom důsledku vznik dalších brownfieldů.
- Omezení dodávek plynu ze zahraničí, které by mohlo zpomalit, prodražit nebo znemožnit adaptaci PEK.
- Vysoké investiční náklady na adaptaci PEK, případně vysoká cena nových zdrojů energie a v tom důsledku prohloubení energetické chudoby v území.
- Nekoncepční rozvoj nových liniových infrastruktur, který by mohl limitovat rozvoj území.

Tradiční a těžký průmysl

Silné stránky

- Průmyslová tradice – přítomnost pracovní síly se specifickými dovednostmi.
- Existence silných podniků v klíčových odvětvích (např. Unipetrol, Spolchemie).
- Existence průmyslových odvětví schopných inovace dle RIS3 strategie (chemie, strojírenství, energetika).
- Dobrá dopravní infrastruktura k přepravě produktů a materiálu.
- Vysoké množství pracovních míst v průmyslových podnicích.
- Rozvinutá energetická infrastruktura vhodná pro energeticky náročné provoz.

Slabé stránky

- Přílišná závislost na velkých podnicích.
- Nedostatek kvalifikovaných lidí a špičkových talentů.
- Některé rizikové průmyslové výroby s ekologickou zátěží.
- Vysoká vstupní energie provozu některých podniků, závislost na palivoenergetickém komplexu.
- Negativní dopady na životní prostředí při nedostatečné modernizaci výrobních procesů.

Příležitosti

- Rozšíření VaV kapacit průmyslových podniků a možnosti funkčního upgradingu.
- Možnosti revitalizace a využití velkého počtu průmyslových brownfieldů.
- Rozvoj nových synergií mezi tradičními a progresivními obory.
- Narůstající zájem podniků o dostupnost energie z obnovitelných zdrojů.

Hrozby

- Odchod velkých výrobních podniků a s tím spojené významné dopady na zaměstnanost v území.
- Snižování pozice v produktových řetězcích.
- Negativní sociální a ekonomické důsledky restrukturalizace.
- Zánik těžkého průmyslu bez transformace jeho know-how.

SWOT ANALÝZA

Průmyslové zóny

Silné stránky

- Zajištění primární zaměstnanosti.
- Působí zde některé podniky v perspektivních odvětvích (dopravní strojírenství, elektrotechnika).
- Dobré napojení na silniční i železniční síť.
- Výhodná makropoloha (blízkost Prahy i Německa).

Slabé stránky

- Průmyslové zóny nemají dostatečné rezervní plochy, nedostatek je také nových ploch pro PZ větší rozlohy.
- Z velké části nabízí nízkokvalifikovaná pracovní místa.
- Indikace problému omezení rozvoje z hlediska sítě TI (týká se obou stávajících strategických PZ Joseph a Triangle) a pokrytí internetem.
- Neexistující komplexní přehled, strategie a management rozvoje průmyslových zón směrem k aktivitám s vyšší přidanou hodnotou.
- Většina podniků jsou pobočky zahraničních firem a plní roli dodavatelů nižšího řádu.
- Nepřípravenost ploch z hlediska územních rezerv i zasíťování vede k promarnění investiční poptávky.

Příležitosti

- Decentralizace výzkumných aktivit univerzitních pracovišť (z Prahy).
- Dotační příležitosti k přeměně a využití brownfieldů.

Hrozby

- Nezájem zahraničních vlastníků podniků v PZ o provádění náročnějších aktivit s vyšší přidanou hodnotou.
- Ukončení výroby/odchod z PZ v některých odvětvích (např. automotive) a nenahrazení novými.

Dopravní infrastruktura

Silné stránky

- Hodinová dostupnost významných center osídlení (Dresden – Ústí nad Labem – Praha, Chemnitz – Chomutov – Praha).
- Tangenciální dopravní propojení největších sídel napříč konurbací zajišťuje vysokou dopravní obslužnost.
- Výborná dostupnost většiny území k zastávce železniční dopravy.

Slabé stránky

- Dlouhé časové horizonty modernizace tangenciálního propojení (např. Kladrubská spojka).
- Úzké hrdlo dopravy ve městě Bílina.
- Nedostavěný úsek dálnice D7.
- Chybějící vybavenost železničních zastávek umožňující multimodální napojení dopravy.
- Horší železniční spojení celé západní části území s Prahou.
- Geomorfologické překážky komplikují cyklistické spojení se sídelními celky v Podkrušnohoří.

Příležitosti

- Zkvalitnění dopravního propojení a v důsledku toho rozšíření pracovního trhu v rámci celé konurbace.
- Realizace městského uzlu dopravní sítě TEN-T v Ústí nad Labem.
- Integrace konceptu multimodální dopravy do destinačního managementu regionu by mohla přinést benefity nejen pro rezidenty, ale také pro turisty.

Hrozby

- Zhoršení image veřejné dopravy – může být vnímána jako prostředek pro sociálně slabé obyvatele, což by mohlo negativně ovlivnit její využití.
- Napojení na síť TEN-T bude generovat vysokou zátěž pro své okolí (zejm. z důvodu podílu nákladní dopravy).

Obnovitelné zdroje energie

Silné stránky

- Rozvinutá přenosová soustava, vhodná pro transformaci; navazující národní a nadnárodní trasy přenosové sítě.
- Velké množství volných ploch v posttěžební krajině pro umístění velkoplošných FVE.
- Přítomnost institucí zabývajících se rozvojem OZE (ECUK).
- Přítomnost podnikatelské a znalostní báze vhodné pro rozvoj nové energetiky (vodík).
- Přítomnost důležitých tras TI (plynovod).

Slabé stránky

- Malý počet slunečných dnů FVE v rámci Evropy (vždy dražší energie z OZE).
- Současná přenosová síť ELE má vyčerpanou přenosovou kapacitou.
- Nezmapovaný potenciál alternativ OZE v území. V současnosti zpracovává screening potenciálů ECUK.
- Zábor ploch obnovitelnými zdroji (velkoplošné FVE), které mají plnit i jiné veřejné cíle (resocializační záměry, územní rozvoj obcí) především, ale nejen, v posttěžebních územích.
- Silný tlak z vládní úrovně, slabý hlas z místní a krajské úrovně.

Příležitosti

- Zájem investorů do OZE.
- Příležitost pro vyjednávání kompenzačních opatření.
- Územím prochází plánované páteřní trasy vodíkové infrastruktury „Východ“ a „Sever“.
- Rozvoj nových technologií v OZE.
- Státní a evropské zájmy pro krajinnou a ekologickou obnovu území pod evropským heslem „restore and repower“ (např. agrofotovoltaika aj.).

Hrozby

- Nevládnutá adaptace přenosové soustavy znemožní připojení nových zdrojů OZE.

6. Klíčová sdělení kapitoly Kvalita místa pro život

Poloha regionu a širší vazby

- Region má strategickou polohu v centrálním prostoru EU a v dojezdové dostupnosti silnějších regionů (Praha, Sasko). Výhodná je i vazba na hlavní evropské dopravní koridory. Takováto poloha může přispět k rozvoji ekonomických aktivit s vyšší přidanou hodnotou a k přeshraniční spolupráci.
- Dobrá dojezdová vzdálenost Prahy umožňuje firmám v regionu využívat špičkových talentů z metropole, kteří mohou v území udržet pracovníky vyšší technické kvalifikace, obdobně lze díky dojezdové vzdálenosti využít i možnosti zasedání vědeckých pracovišť výzkumných institucí a následných pozitivních „přelévacích“ efektů. Na druhou stranu Sasko, Praha a Středočeský kraj nabízejí lepší infrastrukturu, životní podmínky a příležitosti pro inovace, což může představovat riziko z hlediska odlivu mladých talentů.
- Blízkost nejhustěji osídlené části Čech (Praha a okolí) i vazby na Sasko otvírají potenciál pro rozvoj unikátních rekreačních příležitostí.

Struktura osídlení v regionu

- **Vysoká koncentrace velkých měst** a jejich rovnoměrné rozmístění v pánevní oblasti zajišťují efektivní distribuci vybavenosti a vytvářejí rozsáhlý pracovní trh, což představuje klíčovou konkurenční výhodu regionu. Ekonomická a správní síla velkých měst nabízí potenciál pro spolupráci, která může akcelarovat rozvoj celého kraje.
- **Vysoká koncentrace velkých měst je potenciálem pro růst znalostní odvětví ekonomiky,** která prosperují lépe v městském prostředí,

obdobně i inovační pracovníci mají vyšší nároky na prostředí měst, které jim poskytuje pracovní i kulturní příležitosti. **Největší potenciál těžit z aglomeračních efektů má přitom město Ústí nad Labem.**

- **Kvalita prostředí velkých měst je nízká,** což je bariérou pro potřebnou diverzifikaci ekonomiky směrem ke znalostním oborům. Pokud nebude atraktivita větších sídel posílena, hrozí **riziko jejich sociálního rozpadu, ghettoizace a prohloubení negativního obrazu kraje.**

Bydlení

- **Vysoká dostupnost bydlení** (pořízení standardního bytu vyžaduje nejnižší počet ročních příjmů v rámci ČR) a **nižší ceny pozemků** pro výstavbu individuálního bydlení představují konkurenční výhodu kraje.
- Naopak **nízká kvalita bytového fondu** zásadně ovlivňuje sociální strukturu a celkově konkurenceschopnost regionu. S rostoucí mobilitou obyvatel, rozvojem informační společnosti a tedy **menší prostorovou vazbou mezi bydlením a zaměstnáním** hraje dnes významnou roli nejen cenová dostupnost, ale i **atraktivita bydlení.** Kvalitní bydlení je zásadní pro přilákání kvalifikovaných pracovníků a inovátorů, kteří jsou nezbytní pro rozvoj ekonomických aktivit s vyšší přidanou hodnotou.
- **Vysoký podíl bytů na sídlištích** představuje pro budoucnost regionu významné riziko. Bez systematického přístupu samospráv k revitalizaci těchto specifických struktur se region může potýkat s **další ztrátou atraktivity.** **Aktivita obecních samospráv v regeneraci sídlišť** v kraji je přitom **z celé ČR nejnižší.**
- **Investiční síla nové výstavby** v území leží především v **portfoliu rodinných domů. Výstavba bytových domů ve městech se nepotkává s tržní realitou,** což znamená, že města mají **omezenou schopnost regenerace svých jádrových částí.**

Občanská vybavenost

- Přestože je Chomutov klasifikován jako vyšší sídelní centrum než Most, zastoupení vzdělávacích institucí (středních a vysokých škol) je v Mostě výrazně vyšší.
- **V území je vysoké zastoupení ORP s vysokou vzdělávací neúspěšností.** V té mají nejvyšší skóre (a to i na celorepublikové úrovni) ORP Bílina a Žatec. Nejmenší skóre vzdělávací neúspěšnosti má v Ústeckém kraji ORP Lovosice. Kvalita vzdělávání je přitom klíčová v kontextu transformace regionu (tedy např. pro cíl zasedání či udržení skupin obyvatel s vyššími nároky na vzdělání).

Rekreace

- **Zpřetrhání vazeb mezi sídlem a okolní krajinou a nízká kvalita a propustnost rozhraní sídla a krajiny** jsou velkým limitem **využití krajiny pro každodenní rekreaci.** Rehabilitace těchto vazeb je předpokladem pro úspěšnou resocializaci území po těžbě.
- Z velkých měst se v pozici **nejvíce narušených původních krajiných vazeb** nacházejí **města Most a Bílina.** Město Teplice má nepřehlednou příměstskou krajinu s málo cíli, což může být způsobeno nevyřešenou a nezapojenou krajinou po starých malolomech.
- Naopak některá města a obce těží z nepřerušovaných vazeb na funkční krajinné celky Krušných hor (Chomutov, Jirkov, Litvínov, Osek, Hrob, Dubí, Krupka) nebo CHKO České středohoří (např. Hrobčice, Trmice).
- **Posttěžební krajina představuje unikátní fenomén,** který má velký potenciál pro **destinační rekreaci.** Unikátní charakter krajiny nemá v ČR v zásadě paralelu. V současné době specifický destinační management pro pánevní oblast není, území spadá pod destinační agenturu Krušnohoří.
- **Zásadním rekreačním potenciálem** jsou **posttěžební jezera.** Každé statutární město má v rámci své spádové oblasti dostupnou plochu pro vodní rekreaci. Lze identifikovat

několik hlavních center vodní rekreace ve vazbě na blízká osídlení – je to nádrž Nechranice u Kadaně, Kamencové jezero v Chomutově, jezero Most, Barbora u Teplic a jezero Milada u Ústí nad Labem.

- **Krajina jezer** může být **cestou k proměně a destigmatizaci regionu.** Nosné téma představuje **cílená práce s rozmanitostí charakterů** vodních ploch.
- **Nízká kvalita komplementární rekreační vybavenosti území** (zejm. ubytování a gastro podniky vyšší kvality), je limitem pro rozvoj destinační rekreace.

(Post)industriální krajina a industriální stopy v krajině

- Rozsah (post)industriální krajiny nemá paralelu v ČR. Tvoří ji **ojedinelá a rozmanitá skladba krajiných scén a prvků** v ní obsažených.
- (Post)industriální krajina nese při správném uchopení **potenciál vytvořit atraktivní místa a cíle v krajině.**
- Průmyslové dědictví může být **silným tématem regionální identity.**
- V území se nachází **mnoho ojedinelých nevyužívaných průmyslových struktur,** které by neměly být opomíjeny. Jejich zmapování, zpřístupnění anebo využívání by mohlo přímo napomoci zatraktivnění Ústeckého kraje v rámci rekreace a turismu.
- Cílená propagace nových možností využití a edukace veřejnosti může probudit zájem o takové typy krajin/struktur/prvků průmyslového dědictví.
- Při nesprávné interpretaci významu průmyslového dědictví v rámci politických debat hrozí jeho nevratné poškození a ztráta hodnot industriální krajiny.

Poloha regionu a širší vazby

Silné stránky

- Strategická centrální poloha v rámci společného prostoru zemí EU.
- Společná hranice kraje s Německem a jeho relativní blízkost (přímé sousedství).
- Umístění na koridoru transevropské dopravní sítě (TEN-T, Rýnsko-Dunajský koridor).
- Pozice mezi regiony s vyšší hospodářskou výkonností (Praha, Sasko).
- Výborná dojezdová dostupnost do významných center osídlení: z Ústí nad Labem do Prahy a Drážďan (1 hod), Chemnitz z Chomutova (1 hod) (důležité zejména pro mobilitu znalostních pracovníků).
- Dobrá dojezdová dostupnost Silicon Saxony (jedno z technologických center Evropy) – autem i vlakem 1 hod.
- Poloha na křížení evropské rozvojové osy (Kodaň–Budapešť) a národní rozvojové osy (Ústí nad Labem – Cheb – Bayeruth).
- Dobrá dopravní dostupnost mezinárodních letišť – Praha, Drážďany, Halle-Leipzig, Berlín.

Slabé stránky

- Krušné hory představují přirozenou geografickou bariéru, která může omezovat dopravní dostupnost a přeshraniční spojení (zejm. v zimních měsících).
- Sasko, Praha a Středočeský kraj nabízejí lepší infrastrukturu, životní podmínky a příležitosti pro inovace, což může zvýšit odliv mladých talentů.
- Nedokončená dálnice D7.
- V západní části regionu je zhoršené spojení s Prahou vlakem.
- Labská vodní cesta je málo využívaná pro nákladní dopravu (nízké stavy vody znemožňují plavbu nákladních lodí po většinu roku), což způsobuje zanedbatelný ekonomický význam lodní dopravy.

Příležitosti

- Zvýšený zájem investorů v souvislosti s dodavatelskými řetězci Silicon Saxony.
- Lepší napojení na TEN-T, což zvyšuje atraktivitu regionu pro investice a umožní zprostředkování kontaktů se silnějšími centry.
- Zájem pražských univerzit o zřízení externích pracovišť v regionu.
- Realizace rychlého vlakového spojení Prahy s Mostem (odbočná větev v rámci sítě RS 4 VRT).

Hrozby

- Strategická poloha na dopravním uzlu může přinést především zátěž (typicky logistická centra s nízkou hustotou pracovní síly a nízkou přidanou hodnotou), zatímco ekonomické přínosy budou alokovány mimo region.
- Zlepšení spojení s Prahou a Drážďanami by mohlo vést k odlivu ekonomických činností a kvalifikovaných pracovníků, kteří budou preferovat práci v hlavním městě nebo v Německu.
- Aktivní strategie Saska směřující k lákání kvalifikovaných pracovníků může způsobit odliv talentů z regionu.

Struktura osídlení v regionu

Silné stránky

- Vysoká hustota zalidnění.
- Vysoká koncentrace velkých měst, která disponují významnou ekonomickou silou a administrativním aparátem.
- Nejvyšší počet vyšších center osídlení v porovnání s ostatními kraji ČR, jejich rovnoměrné rozmístění napříč územím zajišťuje dobrou dostupnost služeb a optimální spádové oblasti.

Slabé stránky

- Krajské město neleží v těžišti regionu a blízká statutární města mu svou relativní velikostí významově konkurují.
- Velká města regionu ztrácejí obyvatele rychleji než zbytek kraje.
- Nejvyšší počet lokalit sociálního vyloučení a sociální segregace.
- Negativní obraz velkých měst, neatraktivita městských jader.
- Venkovské obce mají vysokou nezaměstnanost, nízkou volební účast a nízkou vzdělanost a nedisponují turisticko-rekreační funkcí.

Příležitosti

- Trend rozvoje znalostní ekonomiky, včetně kulturního průmyslu, který zvyšuje význam a roli větších měst.
- Rostoucí nedostupnost bydlení ve Středočeském kraji a v Praze může zvýšit poptávku po bydlení v Ústeckém kraji.
- Republikové investice do kvalitnějšího dopravního propojení napříč konurbací mohou podpořit lepší distribuci vybavenosti a rozšířit pracovní trh.

Hrozby

- Protichůdné zájmy větších měst regionu při jednání na národní úrovni mohou oslabovat celkový rozvoj.
- Absence efektivních národních politik proti obchodu s chudobou může vést k ještě větší ghettoizaci měst.
- Rostoucí nároky investorů a pracovníků znalostní ekonomiky na atraktivitu měst mohou regionu přinést konkurenční nevýhodu, pokud nebude schopen tato očekávání naplnit.

Silné stránky

- Vysoká finanční dostupnost bydlení (pořízení standardního bytu vyžaduje nejmenší počet ročních příjmů v rámci ČR).
- Nižší ceny pozemků pro výstavbu individuálního bydlení.
- Kvalitní obytné lokality ve větších městech nabízející dobré podmínky pro bydlení.

Slabé stránky

- Výrazná převaha bytů v bytových domech je pozůstatkem vlny urbanizace z éry masivní industrializace a neodpovídá soudobým nárokům na kvalitu bydlení (větší města výrazně převyšují průměr ČR, př. 89 % vs. 50 %).
- Nejvyšší podíl bytů v panelových domech v ČR (43 % vs. 28 % ČR).
- Nejmenší počet projektů regenerace sídlišť (dle žádostí v dotačním programu SFPI).
- Podprůměrná velikost podlažní plochy bytů oproti jiným krajům i průměru v ČR.
- Nízké ceny bytů podporující rozvoj obchodu s chudobou a vznik vyloučených lokalit.
- Suburbánní formy zástavby mají neefektivní podobu, která zatěžuje budoucí rozpočty obcí a zhoršuje kvalitu veřejného prostoru.
- Díky nízkým výnosům z pronájmu nemovitostí není pro investory výhodné realizovat novostavby bytových domů, což zpomaluje rozvoj kvalitního bytového fondu v jádrových oblastech měst a omezuje možnosti jejich revitalizace.

Příležitosti

- Aktivní bytová politika územních samospráv, včetně přípravy atraktivních lokalit pro bydlení (územní studie aj.).
- Podpora národních programů zaměřených na regeneraci a výstavbu bytových fondů.
- Přijetí zákona o sociálním bydlení včetně delegování povinnosti na obce v ČR zajišťovat sociální a dostupné bydlení.
- Zhoršená dostupnost bydlení v blízkých regionech, jako je Středočeský kraj nebo Praha, může zvýšit poptávku po bydlení v Ústeckém kraji.

Hrozby

- Nepřijetí národních politik zaměřených na omezení obchodu s chudobou a prevenci rozšiřování vyloučených lokalit.
- Nízká motivace státu k řešení otázky sociálního bydlení.
- Negativní medializace vyloučených lokalit může prohloubit stigmatizaci celého kraje.
- Negativní obraz panelových domů v médiích může dále snižovat atraktivitu bydlení v těchto strukturách.

(Post)industriální krajina a industriální stopy v krajině

Silné stránky

- Ojedinelá, významná a rozmanitá skladba krajinných scén a prvků v ní obsažených.
- Industriální typ krajiny nemá v dojezdové vzdálenosti konkurenci z hlediska cestovního ruchu.
- Historické stopy v krajině z různých období průmyslové éry regionu.
- Existence řady prvků a krajinných celků, které se mohou stát zajímavými rekreačními cíli v území.

Slabé stránky

- Nedostatečně komplexní popis průmyslového dědictví krajiny po těžbě.
- Nedostatečná propagace objektů průmyslového dědictví.
- Nepřístupnost atraktivních pozůstatků průmyslového dědictví.

Příležitosti

- Odklon od těžby a spalování hnědého uhlí a s ním spojená konverze objektů k novému využití.

Hrozby

- Demolice nevyužitých objektů a znehodnocení krajinných prvků.

Silné stránky

- Krajina po těžbě představuje potenciál pro každodenní, víkendovou i destinační rekreaci.
- Blízkost funkčních krajinných celků Krušné hory a České středohoří.
- Blízkost Hornického regionu Erzgebirge/ Krušnohoří – památka světového dědictví UNESCO.
- Krajina jezer představuje potenciál proměny a destigmatizace regionu.
- Každé statutární město má v rámci své spádové oblasti dostupnou plochu pro vodní rekreaci.
- Lze identifikovat několik hlavních center vodní rekreace s rovnoměrnou spádovou oblastí a ve vazbě na blízká osídlení – nádrž Nechranice u Kadaně, Kamencové jezero v Chomutově, jezero Most, Barbora u Teplic a jezero Milada u Ústí nad Labem.
- Přítomnost netradičních rekreačních aktivit v území (outdoor, hipodrom, autodrom apod.).

Slabé stránky

- Zpřetrhané vazby mezi sídly a příměstskou krajinou kvůli těžbě uhlí jsou významným limitem resocializace území po těžbě.
- Sídelní rozhraní nezajišťuje dostatečnou propustnost, nebo je tak nízké kvality, že od cesty do krajiny odrazuje.
- Specifický destinační management pánevní oblasti chybí, pánevní oblast je součástí destinační agentury Krušnohoří.
- Nízká kvalita a dostupnost komplementární rekreační vybavenosti – zejm. ubytování a gastro podniky.
- Vybavenost a kvalita prostředí center vodní rekreace (posttěžebních jezer) neodpovídá skutečnému potenciálu území a poptávce obyvatel a jejich návštěvnosti (např. jezero Barbora).
- Rozvoj posttěžebních jezer je spojen s řadou nevyřešených správních otázek (např. nevyřešená správa vodních ploch jezer Milada a Barbora) a finanční zátěží (např. dotace vody u jezera Most).

Příležitosti

- Klimatická změna zvyšující poptávku po vodní rekreaci.
- Zvýšený zájem o outdoorové formy rekreace v rámci regionu i mimo něj.

Hrozby

- Nevyřešení správních a majetkoprávních vztahů v lokalitách posttěžebních jezer.
- Znehodnocení území a nenaplnění potenciálu veřejného zájmu.
- Nedostatečná funkční integrace nových cílů, která způsobí promarnění potenciálu pro rozvoj lokální ekonomiky.

7. Klíčová sdělení z kapitoly Pohledem aktérů

Aktéři rozvoje v území po těžbě

- Především ve svém rekreačním zázemí vidí obce potenciál pro rozvoj posttěžebních ploch, který často probíhá salámovou metodou skrze **realizaci dílčích záměrů** dle vypsání dotací **bez ucelené koncepce**, jak s územím jako celkem nakládat.
- **Rozvoj posttěžebního území není pro obce prioritou.** Primárně obce řeší běžnou správu. Pro rozvojové aktivity často nemají kapacity. Malé obce mají omezené finanční i lidské kapacity. Při plánování investic jsou odkázané na vypsání dotace včetně projektových příprav – nemohou si finančně dovolit baterii připravených projektů.
- **Pro proaktivní přístup k rozvoji posttěžebních lokalit je zásadní politická podpora.** Například rozvoj jezera Most je i důležitým politickým tématem a vedení města si to uvědomuje.
- Stavební limity, které s sebou posttěžební území nese včetně chráněných ložiskových území (CHLÚ) často slouží obcím jako **argument pro pasivní přístup k rozvoji posttěžebního území.**
- Přestože stát deklaruje podporu uhelným regionů (například Operační program Spravedlivá transformace apod.), tak **interní politiky státních podniků jdou někdy protichůdným směrem** (př. stopka na revitalizační projekty DIAMA s. p. na jezeře Milada, příjmy z pronájmů těžebních ploch PKÚ při sloučení s DIAMO s. p. odvedeny z regionu, zpoplatnění napouštění lomů – Povodí Ohře).
- **Zadávání veřejných zakázek** jinak než na cenu brání především **obavy, že se stanovená kvalitativní kritéria neobhájí před auditními orgány** (kraj, poskytovatelé dotací a kontrolní orgány, ÚOHS). Jde o další potenciální komplikaci, která může náročný proces veřejné zakázky (vč. časté provazby na poskytnuté dotace) zpomalit či ohrozit. Častým problémem je i složité obhájení dražšího postupu a zakázky před zastupitelstvem obce.
- **Ve stádiu resocializace území nemají aktéři vzájemně vyjasněné role a chybí nositelé dalšího rozvoje území.** („To má dělat stát.“ / „To má dělat těžbař.“ / „To má dělat kraj.“ / „To mají dělat obce.“).

Území po těžbě pohledem aktérů

- **Koncepční řešení dalšího rozvoje** lokalit po těžbě hodnotí **většina obcí tak, že je nad jejich finanční i lidské kapacity.** Obce to často vnímají spíše než jako potenciál jako další zátěž, která se na ně klade.
- Mnoho aktérů rozvoje posttěžebního území vnímá **město Most** a jeho aktivní postoj k rozvoji **jezera Most** jako důležitý **příklad dobré praxe** obce, která rozvíjí posttěžební území.
- Řada aktérů rozvoje posttěžebního území upozorňuje na to, že **nejprve** je třeba **poznat limity** posttěžebního území a **pak** teprve **plánovat** jeho rozvoj. Toto území podle nich nese řadu rizik a neznámých – obtížně se pak plánuje a hledá nositel. Obce neví, o jakou část území projevit zájem – mají dojem, že nemají dostatečné informace o limitech území. Dále aktéři upozorňují na to, že je potřeba plánovat v různých časových horizontech.
- Aktéři rozvoje posttěžebního území vnímají posttěžební území jako **území velkých vlastníků** s velkým zastoupením státních subjektů. To vnímají jako riziko i jako potenciál – velký rozsah území lze plánovat s malým množstvím aktérů, kteří zde ale velmi snadno prosazují své individuální (i státní) zájmy.
- V tématech jako je **sukcese** a **velkoplošné FVE** aktéři rozvoje posttěžebního území zmiňují potřebu **intenzivnější komunikace.** Chybí jim informovanost a především obcím vadí přímý propis státních zájmů do jejich území („o našem území bez nás“).
- Aktéři rozvoje posttěžebního území vidí **v obnovitelných zdrojích energie (OZE) rozvojový potenciál pro region.** Upozorňují při tom na to, že by **rozvoj OZE** měl být **udržitelný a férový** – například by měly být legislativně garantovány finanční kompenzace za vyrobenou elektřinu, měla by být zajištěna prostupnost území, nebo by měly být zohledněny potřeby ochrany životního prostředí.

Aktéři rozvoje v území po těžbě

Silné stránky

- **Zájem odborníků** (geologie, ochrana přírody, umění) o území – pro řadu z nich je území „srdeční záležitostí“.
- **Hrdost** na novou krajinu mezi veřejností.
- **Ochota těžařů** dělat nad rámec rekultivačních povinností.
- **Realizace velkého rozvojového projektu podnikatelským subjektem** – Green Mine.
- **TCÚK k posílení rozvoje** dílčích témat transformace regionu včetně území po těžbě.
- **Zájem obcí figurovat v roli investorů či partnerů investorů do OZE** a motivace být energeticky soběstační.
- Obce mohou využít **finanční kompenzace z těžby k investičním příležitostem**.

multilevel governance (úroveň lokální – regionální – národní) + **nevyjasněné role** aktérů při plánování a rozvoji území, chybí systém přenosu informací a kompetencí mezi institucemi a aktéry v báňském a prostorovém plánování.

- **Principiální rozpory** a vnímané **křivdy**: odkupy pozemků, „zrcadla za uhlí“ atd.
- Vnímání **kraje jako** pasivního aktéra, krajský úřad ÚK se nevnímá jako nositel ani jako koordinátor rozvoje území po těžbě.
- **Aktérů s komplexním přehledem** o problematice posttěžebního území je **málo a ubývají**
- **Chybí hlavní nositel** rozvoje při přechodu mezi báňským a prostorovým plánováním. Například při nastavování správy nových vodních ploch vypadává důležitý aktér Povodí Ohře, který odmítá přejímat do správy vodní plochy, které neplní vodohospodářský účel (například jezero Milada).
- **Chybějící lidské zdroje a spolupráce** v regionu pro vhodný management rozvoje (konceptní řešení území, management větších rozvojových záměrů, psaní projektů), chybějící kapacity krajského úřadu pro celkovou koordinaci a komunikaci procesu transformace včetně rozvoje území po těžbě, nízká míra spolupráce agenturních organizací na konzistentním rozvoji ÚK (děje se spíš ad hoc než systémově).
- **DIAMO s. p. přerušuje** všechny **revitalizační akce**.
- **Menší obce** při individuálním **jednání s velkými investory do OZE** jsou ve **zranitelné pozici**.
- **Nezaevidovaná znalostní báze** stávajících aktérů, řadu informací a znalostí o posttěžebním území uchovávají pouze v hlavě.

Slabé stránky

- **Malé zastoupení soukromého sektoru** v rozvoji posttěžebního území.
- **Postoj k plánování** rozvoje území: pasivita, nízká priorita tématu rozvoje posttěžebního území, neznalost/nepoužívání neformálních plánovacích nástrojů.
- **Omezená koordinace** mezi aktéry **v rámci**

Příležitosti

- **Schválení zákonných kompenzací** za umístování velkoplošných FVE.
- **Potenciál velkých rozvojových projektů** (Green Mine, jezero Most) – existující realizace velkého rozvojového projektu jak podnikatelským subjektem, tak samosprávou slouží **jako příklad dobré praxe pro zapojení soukromého sektoru a samospráv** do transformace území.
- Rozvoj posttěžebních lokalit jako **příležitost ke kvalitnímu nastavení meziobecní spolupráce** a pro **lepší nastavení spolupráce mezi krajskými agenturními organizacemi** a lepšímu nastavení jejich služeb.
- **Propsání potřeb** posttěžebního území **do SRÚK** skrze TCÚK.
- Možnost využít uplatňování státních potřeb v regionu pro **nastavení vhodné vyjednávací pozice s národní úrovní**.
- Rozvoj posttěžebního území zpracovat jako **politicky atraktivní téma** (příklad jezero Most).
- Státní aktéři jsou si **vědomi potřebnosti podporovat ÚK jakožto uhelný region** (OPST, RE:START, 18 ekomiliard, Podvýbory pro regiony v transformaci).

Hrozby

- **Nekvalitní, pomalý či zastavený rozvoj** území po těžbě **pokud se nechá v rukou menších obcí bez dodatečné podpory** (řešení rozvoje velkých posttěžebních ploch je mimo jejich kompetence, finanční možnosti atp.).
- Neúdržba nově vzniklých velkých vodních ploch v území a **ztráta jejich rekreačního/PR potenciálu** (není stanoven správce).
- Další prosazování **nových státních zájmů** bez prověření regionálních dopadů.
- **Špatně vyjednané podmínky a kompenzace** v neprospěch obcí při jednání s investory do OZE (nedostatečné kompetence a podpora menším obcím, nejednotný hlas za region, nedostatek politického vyjednávání na státní a krajské úrovni).
- Snižování investičních příležitostí obcí v souvislosti se **snížením kompenzací za těžbu uhlí**.
- **Složitá řídicí struktura Severočeských dolů** a. s. komplikuje akceschopnost společnosti a deklaraci konkrétních budoucích zájmů a plánů v území.
- **Nedostačující koordinace rozvoje území na resortní úrovni** – obtížné nalézt komplexní řešení pro rozvoj posttěžebního území (různé role – MPO, MMR, MŽP, MZe, MF).
- Nedostatečná praxe a obavy klíčových aktérů rozvoje ze **zadávání veřejných zakázek jinak než na cenu**.

Území po těžbě pohledem aktérů

Silné stránky

- **Odborné uznání určitých přírodních a kulturních hodnot** území (biodiverzita, technické památky, paměť místa) / území jako „**badatelna**“ – výzkumy vývojových stádií ekosystému, podloží, geologie, archeologie a další.
- **Průmyslová a hornická tradice** (PR, znalostní specializace, identita, památky) a její podpora (př. iniciativa pro zachování těžebního velkostroje RK 5000).
- Většinově **dobré vztahy mezi těžaři a obcemi**.
- Posttěžební území poskytuje atraktivní rekreační zázemí pro obce.
- **Velká jezera** jsou novým cílem pro návštěvníky. Jsou vhodná k celoročnímu koupání.
- Existující realizace velkého rozvojového projektu samosprávou (jezero Most) slouží jako **příklad dobré praxe pro zapojení samospráv** do rozvoje území.

Slabé stránky

- **Chybějící aktér** na regionální/státní úrovni **pro řešení** posttěžebního **území jako celku** (popis technických limitů, řešení rizik, koordinace dalšího rozvoje) – reakce mj. i na škrtu aktivit a rozpočtu DIAMA resp. PKÚ + **nekomunikace** ohledně toho, **co se bude dít** s územím + slabá role Ústeckého kraje jako zásadního aktéra při plánování a rozvoji území a nedostačující spolupráce klíčových krajských odborů + často chybějící nositel rozvojových záměrů v posttěžebním území + plánování území bez jasně stanovených termínů ukončení těžby.
- **Chybí data** nebo nejsou dostupná, digitalizovaná, celistvá, v jednotném měřítku, s jednotnou metodikou či interpretována do použitelné podoby.
- Vnímání posttěžebního území jako **zátěže**: příliš velký úkol pro obec i pro region, velký počet brownfieldů – nutná externí podpora při jejich rozvoji, obava z životnosti sanačních opatření a následné údržby území, obcím chybí finanční zdroje na správu území po těžbě, rozvojové limity plynoucí z velkého rozsahu CHLÚ.
- **Nevyřešená** budoucí **vlastnická a správní struktura**/fragmentace území způsobená privatizací – území velkých vlastníků, posttěžební lokality zpravidla přesahují správní obvody více obcí a někdy i ORP.
- **Zklamání** z vývoje u části aktérů: z nenaplněné představy o krajině jezer v původním plánovaném rozsahu, z finální podoby rekultivací, ze sukcese, z postoje státu – vnímání „pokračujícího dluhu“ státu vůči regionu.
- Nevhodně nastavená **pravidla pro čerpání dotačních prostředků**.
- Obava ze zadávání zakázek jinak než jen na cenu – špatné zkušenosti.
- **Absence** cílené **komunikace s investory** a nepřipravenost území pro investice.
- **Nekvalitní veřejné prostranství** obcí včetně množství chátrajících, neřešených brownfieldů a v důsledku toho klesající rezidenční atraktivita.

Příležitosti

- Využití posttěžebního území pro **nežádoucí aktivity v intravilánu obcí** (netradiční sporty na př. motokros, střelnice, festivaly).
- **Zvýšení rezidenční atraktivity** vytvořením rekreačního zázemí, vytvořením ploch pro novou výstavbu → příliv nových obyvatel a zlepšení demografie.
- Příležitost pro vznik specializované agentury zaměřené na **aktivní pobídky brownfieldů a jejich připravenost pro investice**. Přírodní, technické a kulturní **unikátní hodnoty** posttěžebního území a průmyslové/hornické tradice mají potenciál **zlepšit špatnou image ÚK** a podpořit zdroje **místní identity**.
- **Státní zájmy v území** jako příležitost pro vyjednávání regionálních potřeb na národní úrovni. Využití velkoplošných FVE pro **ostrovní systémy spotřeby** – přilákání investorů, zvyšování energetické soběstačnosti obcí, úspory z plateb za emisní zdroje.
- **Plánování rozvoje** posttěžebního území **v různých časových horizontech** (na př. 20 let konsolidace terénu, kdy osazení FVE nevadí, poté revize využití území).
- Posttěžební **území vhodné pro propis státních zájmů**: OZE, zvyšování podílu území s přírodní ochranou, retence vody.
- Dostupné **finanční nástroje na zmírnění dopadů** těžby (OPST, 18 ekomiliard).

Hrozby

- **Špatně nastavené plány, rozvoj, správa a vyhodnocení možností využití** území: chybějící/nedostupná data, absence využívání formálních a neformálních plánovacích nástrojů, absence proaktivního plánování na krajské úrovni, fragmentace území bez předem připraveného plánu a postupu, slabá koordinace aktérů.
- **Zánik znalostní specializace** navázaný na těžbu uhlí.
- **Energetická chudoba** plynoucí z přechodu teplotnosti od uhlí.
- **Zastavený rozvoj území** po těžbě plynoucí z nevyřešené vlastnické a správní struktury a neodepsaných chráněných ložisek uhlí. **Nedostatečné množství rozvojových ploch** v regionu a jeho stagnace: příliš velký zábor pro OZE/FVE, zvyšování podílu území pro přírodní ochranu, neodepsaná CHLÚ.
- Legislativně **negarantované kompenzace za OZE**.
- Přímý **propis státních zájmů bez zohlednění regionálních potřeb**: monofunkční využití posttěžebního území umístěním velkoplošných FVE, limity vycházející ze zvyšování podílu území s přírodní ochranou, vnímání posttěžebního území jako méně hodnotného celku, obavy z nižšího daňového výnosu při vyhlášení nových oblastí s přírodní ochranou.

Těžba hnědého uhlí v mostecké pánevní oblasti zásadně proměnila fungování celého regionu. Ovlivnila nejen jeho fyzickou podobu a infrastrukturu, ale také sociální a sídelní strukturu včetně skladby bytového fondu. S postupným ukončením těžební činnosti dnes region čelí výzvě zásadní adaptace na nové podmínky. V této souvislosti vznikl při Regionální rozvojové agentuře Ústeckého kraje plánovací tým, který se věnuje problematice územního rozvoje.

Spolufinancováno
Evropskou unií

TCúK Transformační centrum
Ústeckého kraje

RRAúK Regionální
rozvojová agentura
Ústeckého kraje